

Jesúsd'ebemata Marcoba b'ud'a

Juan Buruk'oemiã miã ùrãg'ad'a

(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-9, 15-17; Juan 1:19-28)

1 1 Jesucristod'ebemata bed'ea biata muãrã jêdeba b'uya, izhira Daizeze Warra. **2** Izhi na zok'ad'aira zhi b'umata Daizezeba bed'eata jarabibariba Isaíaba mawũasia:

Mu bed'eata jarabarita muã bu na zok'aya, maũbara bia ããrã idu b'ud'aita b'eabiya bu uru na.

3 Maũ nemi jĩgua bed'eaburu drua drudrua tab'u maẽ mawũãña: Bia ããrã ãmabudaba araa obudak'audua Nok'o zei ota, jipa obudak'audua izhi zei ota.

(Malaquías 3:1; Isaías 40:3)

4 Mawũã jarad'ad'e Juanbara drua drudrua tab'u maẽ zhãrã buru k'oekua nũmasia, maũnerã jarak'a nũmasia buru k'oebudaba k'azhiruara ãmape Daizezeta pẽwãnamarẽã, bed'ea ne ãã duanebimarẽã k'azhiruata biod'eba. **5** Izhima ze nũmasia Judea drud'e b'eta, Jerusalénne b'eta. Jordán dod'e Juanũã zhi buru k'oebisid'a ãzhi k'azhiruata jara. **6** Juanbara jũ b'asia camello k'ara omata, ne e omaba kũrru tãjũ b'asia, k'o b'asia ad'ichichita, do b'asia urrajõta. **7** Maũnerã mawũã bazhia: Mu tẽã urua mu audre zhi zromata, nezok'aba obari kĩrãk'ara muãrã b'arrupe ãnaïne b'u ãã maũba jẽrũne jũ b'ura. **8** Muãrã wãrãnebai marã baniãba buru k'oe b'ua, mawũãmina marã izhara Jawurebiata diaya.

Jesús buru k'oed'a

(Mateo 3:13-17; Lucas 3:21-22)

9 Jari ewadera pũwũru Galilea drud'ebema Nazaret abada maẽba Jesús zeburud'era Juanba buru k'oesia Jordán dod'e. **10** Maũne doed'auga drua wãta taid'e, bãjã ewa dog'ota ùduburud'era Jawurebia Daizezed'eta ùdusia pusirã kĩrãk'a

izhi ũrũ uruta. **11** Maũne Daizezeta bājãneba bed'eaburuta mawũasia: Bura mu Warra muãrã kuãg'a, murã bu k'area sobia b'ua.

Ãtõmiãba Jesús wãẽãbiya numana

(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)

12 Jesús mobeburu Jawurebia Daizezed'eba drua drudrua tab'uid'u edesia. **13** Mama drua drudrua tab'u maẽ b'asia ewari cuarenta, maũne ãtõmiãba wãẽãbiya numasia. Maũnerã nenduwuru meãbema meũsiata b'e bawara b'ud'e ángelerãba k'areba eruduanasia.

Jesús miã ũrãg'a jũdrud'a

(Mateo 4:12-17; Lucas 4:14-15)

14 Juan cárceld'e b'ud'apad'a tẽãne Jesús Galilea druad'a wãsia bed'ea biata jarad'e Daizezeta Nok'od'ebemata.

15 Maũnerã mawũasia: Ewarira arabata Daizezeta Nok'od'ebema k'aita basia. Mawũẽ k'azhiruara ãmape Daizezeta pẽwãũdua, izhid'ebemata ijãũdua bed'ea biata.

Jesúsba kĩmarẽ jurud'a b'eda beamiãrãta

(Mateo 4:18-22; Lucas 5:1-11)

16 Galilead'ebemata do jed'ea õb'u doya Jesús taid'e ũdusia Simõnta, zhi mebea Andrésta. Do jed'ea õb'u maẽ atarraya b'ari panasias b'eda beamiãta panasi baera. **17** Maũne Jesúsbara mawũasia: Mu k'aid'u panadua, munebemata ijãnamarẽã muã marã zhãrã ũrãg'abarita panabiya.

18 Mawũãĩ ãzhara audre ããne atarraya kenab'arid'ape k'aid'u jũdrusid'a.

19 Mamaũba Jesús arana wãburud'era ũdusia Jacobota, zhi mebea Juanta Zebedeo warrarãta. Jãbad'e panãta atarraya tud'uzoad'ata araa jũkua panasias. **20** Jesúsbara maũne jurũkuasia. Mawũẽ ãzhi zeze Zebedeota izha zok'a jure b'u bawara jãbad'e ãmaẽbudata k'aid'u jũdrusid'a.

Jaita ab'ad'a

(Lucas 4:31-37)

21 Jesús izha jurũkuad'a bawara Capernaúm pãwũrued'a wãnape ãnaũbada ewade de zhi jurebada maẽ ed'a wãpe miã

ūrāg'asia. **22** Mawūā miā ūrāg'aburud'era bia akudruasid'a āzhita ūrāg'aburu baera miā ūrāg'ai zareata erub'ud'eba, aramaunerā ūrāg'a Moisés'e jarabada kīrāk'a ēbasia.

23 Maunerā de zhi jurebada maē ūmakīrāta k'ob'asia jai ab'uta, maū jaid'eba b'ia mawūāsia: **24** ¿Bura dai bawara k'ārēta sāvūā b'u Jesús Nazared'ebema? ¿Bura zeburuka dai ārīita? Bura k'aita muā k'awua b'ua, bura Daizeded'ea.

25 Mawūāi Jesúsbara kēā mawūāsia: ¡Chupearua, k'āūnebara āi wārūā!

26 Mawūāi jaibara ab'aed'a urebipe k'ābāēē b'iape āi wāsia maūnebara. **27** Mawūē jōma perabudaba āzhirāinu mawūāsīd'a: ¿Naū k'ārē zhi zromape? ¿Naū ūrāg'ara zhiwid'ita k'ārē zhi zromape? Jaira zarea bara jurekua b'uba izhi bed'eara arib'ae panūā. **28** Maūneba Jesús īnabasia trūpoasia Galilea drua jōma.

Jesúsba b'ebid'a Simón pak'ōrēta

(Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)

29 De zhi jurebada maēba Jesús āi zepe Simóna, Andrēsta panu ded'a wāsīd'a Jacobo bawara, Juan bawara. **30** Maūne Simón pak'ōrēta tab'asia kŭwamiāba, mawūē aramaūta Jesúsā jarasīd'a. **31** Mawūē Jesúsbara orrape juwuad'e jidape piradrubisia. Mawūē kŭwamiābara aramaūta kenab'ariburuba izhara ne jigasia

Jesúsba b'ebikuad'a k'ayarāta bio

32 Keuburuta ūmadau b'aeburud'era Jesúsma wesīd'a jōma k'ayarāta, jai ab'eta. **33** Pŭwurud'ebema jōma buredrusid'a puerta maē. **34** Maunerā bio b'ebikuasia ne kīrātōnoāba k'aya b'eta, zhārānebara jaira bio āi jurekuasia. Jaira bed'eabiga ēbasia izhira k'aita k'awua b'e baera.

Jesús Galilead'e pŭrrua miā ūrāg'ad'a

(Lucas 4:42-44)

35 Daujawed'a wad'i pārīgua k'ob'ud'e Jesús piradrupe miō ne ēā maē wāpe mama zhiwid'isia. **36** Simónbara jurusia izhi bawara b'e bawarauba.

37 Ūdud'ape mawūāsīd'a: Bura jōmaūba juru panūā.

38 Mawũãnaĩ izhara mawũãsia: Pwuru arak'aita tab'e maẽ wãnaña. Daizeze bed'eara mũãrã mamabid'a jaraibara, mũrã maũ k'area zesi baera.

39 Aramaũne de zhi jurebada nũme maẽ miã ũrãg'asia Galilea drua jõma, ãĩ jurekua b'asia jaisid'a.

Jesúsba b'ebid'a aid'aba k'aya b'uta

(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

40 Jesúsma zesia aid'aba k'aya b'uta, mobe zuburia bed'ea sãk'ok'od'e k'ob'epe mawũãsia: Bua krĩñaburu mũrã nene ãã b'ebirua.

41 Mawũãĩ Jesúsbara izhira sozuburiape tõb'ari mawũãsia: ¡Mũãrã krĩña b'ua, mawũẽ bura nene ãã b'id'a!

42 Mawũãburud'era audre ããne ũmakĩrãnebara aid'ara nebasia, mawũẽ nene ãã b'esia. **43** Mobeburu maũta jara ěbamarã jarape wãbiburuta, **44** mawũãsia: Bu k'awũã b'eburuta miõã jararãrũã, awuaraburu wãpe sacerdotea ũdubirua, mobe bũzhi nene ãã b'ed'abari nendwũruta babued'amarã diadua, Moiséba jarad'a kĩrãk'a odua bu b'eburuta ãzha k'awuad'amarã.

45 Mawũãmina izhira wãpe izhi sãwũã b'eburuta jõmaũã jarasia. Mawũẽ Jesús ya baridu pwurud'e dajada ed'a wã b'e ěbasia, maũneba ãĩ miõ ne ãã maẽ chub'e b'asia. Mawũãsiid'u baridu maẽba zhãrã izhima ze numasia.

Jesúsba b'ebid'a k'akua pira ãã k'aya b'uta

(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

2 1 Ewari dããrã ããne Jesús wakusa Capernaúm pwurud'e ed'a wãburuba ded'a b'uta ũrĩsid'a.

2 Aramaũta bio buredrusid'a, mawũẽ arad'a ěbasia miã puerta ãĩ bid'a. Maũnerã Daizeze bed'eata jarak'asia.

3 Maũne ũkũruba izhima wesid'a k'akua pira ãã k'aya b'uta, ak'opanasia miõ kĩmarẽba. **4** K'abana numũba izhira orra b'ed'a ěbaera de ũrũbemata izhi k'ob'u maẽ ewad'ape izhi tab'u jirab'ad'e maũ uriad'e ura b'aebisid'a k'akua pira ãã k'aya b'ura. **5** Āzhi soid'u k'ob'eta Jesúsba ũdui k'akua pira ãã k'aya b'ua mawũãsia: Bura k'azhiruata biod'ebara mũãrã bed'ea ne ãã b'id'apua.

(Marcos 2:4)

6 Mañne ùrāg'a Moisé'd'e jarabadata ùkuru mama jewed'a k'ob'ebara āzhi bitabai krīcha mawūāsīd'a: 7 ¿Nañ k'ārēā mawūā bed'eaburu? Mawūārā Daizezema mitia bed'eaburu. ¿K'azhiruata biod'ebara zhārā k'aiba bed'ea ne ēā b'u b'eipe? Awuaraburu b'eya Daizezeburu.

8 Jesúsbara k'awuasía āzhi bitabai mawūā krīcha k'ob'eta, mawūē mawūāsía: ¿K'ārēā k'awūā krīcha k'ob'e marā sod'era? 9 ¿K'ārēta audre borekea jaraid'e b'u k'akua pira ēā k'aya b'uaara: K'azhiruata biod'ebara bed'ea ne ēā b'id'arua aita, o piradrūpe buzhi jirab'a jiraedape nimibarua aita?

10 K'awuaudua, mu Beubari Bape b'ubara nañ druad'era zareata erub'ua k'azhiruata biod'ebara zhārā bed'ea ne ēā b'uita. Mobeburu k'akua pira ēā k'aya b'ua mawūāsía: 11 Muā buaa jaraya: Piradrūrua, buzhi jirab'a jiraedarua, mobe ded'aa wārūā.

12 Mawūāi izhira piradrūpe izhi jirab'a jiraedape jōmañ daid'u wāsía, jōmaūba bia akudrua Daizeze ibia jara mawūāsīd'a: K'awūārā ūdud'ak'a.

Jesúsba jurud'a Leví

(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

13 Maũ tēã do jed'ea òb'uid'u Jesús wakusa wāpe zhārã izhima zebusita ũrãg'asia. **14** Mawũã wāburud'era ũdusia Leví Alfeo warrata, impuesto wid'i jewed'a b'uta rey Romanebemaíta impuesto diabada maẽ b'asia, maũne mawũãsia: Mu k'aid'u b'adua.

Mawũã izhira piradrũpe k'aid'u b'esia.

15 Leví ded'a Jesús nek'oburud'era impuesto wid'ibadata bio, dewaururã k'azhirua omiãrã bawara āba nek'osid'a Jesús bawara, izha jurũkuad'a bawara, maũrãbara bioba pẽwã erjiranasia. **16** Ũrãg'a Moiséd'e jarabadaba fariseorã bawarauba ũdusid'a mawũã nek'oburuta impuesto wid'ibada bawara, dewaururã k'azhirua omiãrã bawara, mawũẽ izha jurũkuad'aa mawũãsid'a: ¿K'ãrẽta k'ãwũã izhira nek'o b'ũ impuesto wid'ibada bawara, dewaururã k'azhirua omiãrã bawara?

17 Maũta ũrĩpe Jesúsbara mawũãsia: Bika b'ebara nesid'a duanu eã zhārã b'ebi b'ura, awuaraburu nesid'a b'ea k'ayarãburu. Aramaũ kĩrãk'a mũãrã jurud'e ze ēbasia āzhikusa biata b'eta, awuaraburu Êdrũbigaita jurud'e zesia k'azhirua omiãrãta.

Wid'id'apead'a nek'o eã zhiwid'i b'ed'ebemata

(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-34)

18 Juanba jurũkuad'ata, fariseorãba jurũkuad'ata nek'o eã zhiwid'i b'easia. Maũne zhārã ũkuru wāpe Jesúsã wid'i mawũãsid'a: ¿K'ãrẽneba Juanba jurũkuad'ara, fariseorãba jurũkuad'ara nek'o eã zhiwid'i b'ed'e, b'ua jurũkuad'ara nek'o eã zhiwid'i duanu ēpe?

19 Mawũãnaĩ Jesúsbara mawũãsia: ¿Zhārã juwua jida numne k'ob'era nek'o eã duanaĩne b'ũka wad'i āzhi bawara k'ob'ud'era zhũmakĩrãta? Wad'i k'ob'ud'era nek'o eã duanaĩne b'ũ eã. **20** Mawũãmina ewarita zeya zhũmakĩrã āzhi maẽbara eded'aita, maũ ewadẽburu nek'o eã zhiwid'i b'eaya. (Aramaũ kĩrãk'a mũta edebudad'eburu mũã jurũkuad'ara nek'o eã zhiwid'i b'eaya.)

21 Miõba wuata zhiwid'ibara remenda eã wua soreta. Mawũã ora wua zhiwid'ira bagubũrũba wuaabũrũ

k'õãbiya. **22** Miõba vino zhiwid'i oma tud'a ãã ne e omata zhi sorerãnerã. Mawũã ora vino zhiwid'i omabara ne e oma k'õg'ozoaburuba vino wea wãña, aramaüne ne e oma ãrikuaya. Mawũãmina vino zhiwid'i oma ne e oma zhiwid'irãnerã tusia b'ua. (Maũbara Jesúsbara jara krĩñasia izhi ùrãg'ara zõrãrãwed'abema krĩcha ùme ãba jara ããta ãrĩ ãbaita.)

Trigota zhi kũmune ãnapead'a

(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

23 Trigota u tab'u maẽ Jesús berab'arisia ãnaũbada ewade, maũne izha jurũkuad'abara erjiranuba trigota zhi kũmune ãsid'a. **24** Mawũẽ fariseorãbara mawũãsid'a: ¿Akũdua, ãnaũbada ewadera k'ãrẽã ok'opanũ k'ãrẽ oid'e b'u ããrã?

25 Mawũãnaĩ Jesúsbara mawũãsia: ¿Marãbara led'ak'a kĩrãk'a duanu ãka rey Davidba od'ara izhi jarrasid'e izhi ùme duanu bawara? **26** Daizeze ded'a ed'a wãsia Abiatar sacerdote wag'auta b'asid'e, mobe k'osia pan Daizezeita b'ubadata, maũ k'oid'e b'a ãbasia, awuaraburũ k'oid'e b'asia sacerdoterãburũ, maũta diasia izhi bawara b'ea.

27 Mawũãpe dewara mawũãsia: Ewari ãnaũbadara osid'a zhãrã biatibemata, zhãrã od'a ãbasia ewari ãnaũbadata arib'ae nũmaĩta. **28** Maũẽnabema mũ Beubari Bape b'ura ewari ãnaũbada Nok'oa.

Juwua bagu b'ad'a

(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

3 **1** Wakusa Jesús ed'a wãsia de zhi jãrebada maẽ, mama b'asia ùmakĩrã juwua ab'a bagu b'uta. **2** Maũnerã kĩrãkuitasid'a ãnaũbada ewade b'ebii k'awuaita, aramaüne jid'aita. **3** Maũne Jesúsbara juwua bagu b'ua mawũãsia: Piradrũpe ãsadra nũmedua.

4 Mawũãpe mawũãsia: ¿Biara osia b'uka ãnaũbada ewadera, o bia ããta osia b'u? ¿Zhãrã k'arebasia b'uka, o beubiita bia b'u?

Mawũãburud'era ãzhira chupea k'ob'esia. **5** Mawũẽ kĩrũ akũkuasia, sozuburia ne ãã so zarea b'eba sopuape juwua bagu b'ua mawũãsia: Bũzhi juwua jirab'aridua.

Mawũãĩ izhara jirab'arisia, aramaüne izhi juwuara bika b'esia.

6 Mawũe fariseorã wãnapē Herode pẽwã b'e bawara krĩcha jurusid'a Jesús bead'aita.

K'abana wãna do jed'ea õb'uid'u

7 Maũne Jesús do jed'ea õb'uid'u wãsia izha jurukuad'a bawara, maũnerã k'abana k'aid'u wãsid'a Galilea druid'eba, Judea druid'eba. 8 Jerusalénneba, Idumea druid'eba, Jordán do kírãrẽba, Tiro druid'eba, Sidón druid'eba. Jesúsba ne bia zromata onumuta ùrĩnape k'abana zesid'a izhima. 9 Mawũe izha jurukuad'aa jarasia jãbata eruk'opanamarẽã k'abanaba izhita pẽusua edad'a ěbamarẽã. 10 K'ayarãta bio b'ebikuasi baera k'aya b'ebara izhira pẽusua edabarisid'a tõb'arid'aita. 11 Jaiba Jesústa ùdud'ai zhãrã kírãnema b'era izhi kírãbita sãk'ok'od'e k'ob'ebid'ape b'ia mawũãsid'a: ¡Bura Daizeze Warra! 12 Mawũãnaĩ Jesúsbara zarea kẽãkuasia mawũã dajada jarad'a ěbamarẽã.

Docera jurukuape zok'akuad'a

(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

13 Maũ tẽã Jesús wãrĩzesia k'atumaĩnu, mobe izhima trũkuasia izha krĩnata, mawũe zesid'a izhima. 14 Mobeburu docera jurukuasia izhi bawara duanebiburuta zok'akuaita miã ùrãg'ad'e. 15 Zareata ded'ekasia k'ayarãta b'ebid'amarẽã, jaita ãĩ jũrekuad'amarẽã. 16 ãzhira naũrãã: Simón, Pedrota trũgad'ata, 17 Jacobo Zebedeo warrata, Juan Jacobo mebeata, maũrã ùmeta trũgasia Boanngerãta, maũ trũbara jara krĩna b'ua Ba Warrarãta. 18 Dewaraurã jurukuasia Andrẽsta, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo Alfeo warrata, Tadeota, Simón Canaán bid'ata. 19 Juda Iscariote Jesús chupea chãb'arid'ata.

Mitia bed'ead'apead'a Jawurebiana

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

20 Maũ tẽã ãzhira ded'aa zeburud'era zhãrãbara wakusa buredrusid'a, mawũe izha jurukuad'a bawara ãzhira miã nek'o b'ed'a ěbasia. 21 Zhi mebãrãba ùrĩbudad'era eded'aita zesid'a kírãne b'ũ ěãta jara b'eba.

22 Waya ùrãg'a Moiséd'e jarabadata Jerusalénneba zed'apead'abara Beelzebúta erub'ua asid'a, mawũe jai duanu nok'o zaread'eba jaira ãĩ jũrekua b'ua asid'a.

23 Mawũẽ Jesúsbara trũkuape ne jarak'a mawũãsia: ¿Ātõmiãbara sãwũã ãĩ jurekuaipe jai izha jure nũmũrã?

24 Ab'au druad'ebemata ãzhirãĩnu zhõ duanerã maũ druad'ebema jõña. **25** Ab'au ded'abemata ãzhirãĩnu zhõ duanerã ab'au ded'abemata b'era jõña. **26** Aramaũ kĩrãk'a ãtõmiãta jai izha jure nũmũ bawara zhõ nũmerã ari zarea nũma ãã awuarabũru jõña.

27 Ũmakĩrã mesẽrãta b'ũ ded'ara izhi netata zrũgaira miõta ed'a wã b'e ãã naara izhita jũ ãbũru, jũbũrutru izhi ded'a ne nũmũrã zrũga b'eya. (Aramaũ kĩrãk'a ãtõmiã muãrã edre nũmak'ãrĩba jaira ãĩ jurekua b'ua.)

28 Muã wãrĩnu marãã jaraya, k'azhirua bio od'ata ne baridud'e mitia bed'ead'ata zuburia bed'eara Daizezebara bed'ea ne ãã b'uya zhãrã b'era. **29** Mawũãmina Jawurebiaba otabeta ãtõmiãba osia abũrud'eba Jawurebiana mitia bed'eabũrura Daizezebara bed'ea ne ãã b'ũ ãã, awuarabũru jĩpa bed'eata bara b'uya.

30 Jesúsbara maũta jarasia ũrãg'a Moisés'e jarabadabara jarasid'a baera izha jaita erub'ũta.

K'ob'ead'a Jesús papata zhi mebẽrãta

(Mateo 12:46-50; Marcos 3:21; Lucas 8:19-21)

31 Maũẽna zesid'a zhi mebẽrãta zhi papata, mobe ewarad'e k'opanepe trũne zok'asid'a. **32** Mawũẽ zhãrã izhi bũredru jewed'a k'ob'ebara Jesúa mawũãsid'a: Bũ papata bũ mebẽrãta ãĩ k'opanã, bũta jurũ panã. **33** Mawũãnaĩ izhara mawũãsia: ¿Marãma k'aipe mũ papa, k'airãpe mũ mebẽrã?

34 Mawũãpe izhi bũredru jewed'a k'ob'eta akũpe mawũãsia: Za k'opanã mũ papa, mũ mebẽrã. **35** Daizezeba krĩnata ob'eta maũta mũ mebea, mũ nawek'aua, mũ papaa.

Ne pobarid'ebema

(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

4 **1** Jesús wakusa miã ũrãg'asia do jed'ea õb'ũ maẽ doya. Izhira zhãrã bioba bũredrusid'a, mawũẽ jãbad'e ed'a wãpe do jed'ea õb'ũ maẽ jãbad'e jewed'asia. Waya zhãrã k'ob'era nũmesia doya.

2 Mawũẽ miã ũrãg'abũrũta ne bio jarak'asia, izhi miã ũrãg'abũrũra mawũãsia: **3** Ũrĩũdua, ne ubarita ne pod'e

wāsia. **4** Ne poburud'era ũkuru od'e b'aesia, mawũe ibana zepe misid'a. **5** Ũkuru mong'arad'e b'aesia egoro bio ne eã maẽ, mawũe ñabasia pĩwĩsia egorota eid'u eãba. **6** Mawũamina ũmadau ũtu zeburuba basia, aramaũne k'arra ne eba bagusia. **7** Ũkuru b'aesia urud'e, mawũe uru wariburuba ānatu beasia, mawũe zau ebasia. **8** Mawũamina ũkuru egoro biad'e b'aepe zausia, aramaũne pĩwĩpe wariburuba zausia ta treintad'e, ta sesentad'e, ta cienne ab'a ab'ak'a.

(Marcos 4:4)

9 Maũta jarape mawũāsia: Ne ũrĩ b'ubara maũta kĩrākuita ũrĩdua.

K'ārēã ne bio jarad'a

(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)

10 Zhārã wābudaba Jesús dob'a chub'ei izhi k'aita k'ob'ebara izha jurukwad'ata doce bawarauba wid'isid'a ne jarak'aburura sãwũãta. **11** Mawũe mawũāsia: Daizezebara marãã k'awuabi numũã izhita Nok'od'ebema k'awuabi eã b'ad'ata, mawũamina izhid'ebema ñjã eã b'eara ne biod'eba jaraibara ne jōma. **12** Akũ b'eid'u sãwũãta k'awua eã akũ b'eamarēã, ũrĩ b'eid'u sãwũãta k'awua eã ũrĩ b'eamarēã. Mawũã b'ed'ebara k'azhiruara āmape Daizezera pẽwãna eã izha bed'ea ne eã b'ũkuaira k'azhiruata biod'eba.

Jesúsba sãwũãta jarad'a ne pobarid'ebemata

(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

13 Mawũãpe mawũāsia: ¿Marãbara sãwũãta k'awuad'a eka muã mawũã ne jarak'aburura? ¿Sãwũã jōma bia k'awuad'aibe muã ne bio jarak'aburura? **14** Ne pobarira Daizeze bed'eata jarabarita maũã. **15** Ne ta poburud'e od'e b'aed'ara Daizeze bed'eata ũrĩbadata maũã. Mawũamina ũrĩpe duanebudad'era ātōmiãta zepe bed'eata āzha ũrĩnata ãĩ eda b'ua āzhi sod'eba.

16 Ne ta poburud'e mong'arad'e b'aed'ara Daizeze bed'eata ūrībadata mañā, aramañtara sobia ūrībada. **17** Mawūāmina bia k'arra jidad'a ēāba dāārā zrog'ad'a ēā, mawūē zuburiabudad'era, o Daizeze bed'eata ijā b'ū k'area zuburia obudad'era ijā ēā kenab'aribada. **18** Ne ta poburud'e urud'e b'aed'ara Daizeze bed'eata ūrībadata mañā. **19** Mawūāmina nañ ējūānebemata krīcha duane b'ua, aramañne sāvūā ne bio erub'aita krīcha nūmūbara sewa b'ua, aramañne ne awuruta bio erub'a krīñānebemata āzhid'e ed'a zekuaburuba Daizeze bed'eara kenab'aribiga b'ua, aramañne zau eaba ēā. **20** Ne ta poburud'e egoro biad'e b'aed'ara Daizeze bed'eata ūrībadata mañā, ijābudaba zaubada, mawūē eaba b'ua treintad'e, sesentad'e, cienne ab'a ab'ak'a.

Ne jarad'a ībīrāneba

(Mateo 5:15; Lucas 8:16-18)

21 Dewara mawūāsia: Ĵībīrā k'oape baridu edre b'ubadak'a o k'āībari maē edre b'ubadak'a? Ĵawuaraburu ūtu b'ubada ēka? **22** Aramañ kīrāk'a Daizezed'ebema k'awuad'a ēā nūmūrā k'awuad'a ēā nūma ēā, miā chupea nūmūrā k'awuad'a ēā nūma ēā. **23** Ne ūrī b'ūbara mañta kīrākuita ūrīdua.

24 Dewara mawūāsia: Muā jara b'uta kīrākuita ūrīūdua. Marāba kīrākuita nūme zad'e k'awuabigaya, bariburū marāā āmaña k'awuabiya. **25** Zhi bude erub'uaara audre k'awuabiya, mawūāmina zhi bude erub'ū ēārā wīka erub'usid'a jārīña.

Ne jarad'a ne ta waribarid'eba

26 Jesúsbara dewara mawūāsia: Daizezeta Nok'od'ebemata wari b'ura ūmakīrāba druad'e ne ta pobari kīrāk'a b'ua. **27** K'āī b'ud'e, ūrūma b'ud'e, diamase, ewarid'e, ne tara pāvārāpe wari b'ua zhi pod'abara sāvūāta k'awua ēāne. **28** Egoroba izhi dob'a pāvārābaria, naara wikupe zhi kūmūta zaubaria, mobeburu zhi kūmūne zhi taba birabaria. **29** Aramañne zhi ta kuaraburud'era kucho zakeba b'ubada b'ūaita arababuruba.

Ne jarad'a mostaza tad'eba

(Mateo 13:31-32, 34-35; Lucas 13:18-19)

30 Dewara Jesúsbara mawūāsia: ĴK'ārē kīrāk'a jarad'aibe Daizezeta Nok'od'ebemata wari b'ura? ĴK'ārē ūme ab'arika

jarad'aípe? **31** Mostaza tad'ebema kírāk'a b'ua, ubada ne ta jōmañ k'añabara audre wíka kiruta b'uta druad'e. **32** Mawūāmína ubudad'era wari b'ua, aramañe ne uta wuaabema k'añabara audre zhi zromata nūmebaria, tae jed'ezoa nūmebaria, mawūē ibanata zhi taeza de obada.

Jesúsba ne bio jarad'ad'ebema

(Mateo 13:34-35)

33 Jesúsbara bed'eara mawūā ne biod'eba jarak'asia ūrī bed'ai b'ud'e. **34** Mawūā ne jarak'a ēārā bed'ea ēbasia, mawūāmína izha jurukuad'aa jōma bia jarak'a b'asia dob'aud'e.

Jesúsba taubid'a nanguta do bomatuta

(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

35 Jari ewade keuburud'era izha jurukuad'aa Jesúsbara mawūāsia: Do jed'ea ōb'ud'e kírārā wādrū.

36 K'abanata wābid'ape Jesús edesid'a jāba izhi k'ob'ad'ad'e. Āzhi daucha wāsia jāba awururāsida. **37** Mañe nanguba do bomatuburuba jābad'e weab'ari nabiru busad'ewasia.

38 Mañēna Jesúra ākid'aid'u buruk'au k'āi nūmasia. Mawūē ūrūmanape mawūāsida: ¡Miā Ūrāg'abari! ¿būma k'ārē ēka dazhirā tabod'ora?

39 Mawūānañ Jesús piradrūpe nanguta kēāpe do jed'ea ōb'ua mawūāsia: Chupearua, taurua.

Mawūē nangura tausia, aramañe jipa taukua nūmaēdasia.

40 Mobeburū āzhaa mawūāsia: ¿K'ārēā k'āwūā pera k'ob'e? ¿Sāwūē soid'u k'opanū ēpe?

41 Āzhira k'ābāē perabudaba āzhirāñu mawūāsida: ¿Naū k'aipe k'āwūā nanguba do jed'ea ōb'uba izhi bed'eata arib'aebudara?

Kírānema b'ad'a Gadara bid'ata

(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

5 **1** Jesús izha jurukuad'a bawara jūēkuasia do jed'ea ōb'ū kírārē Gadara bid'arā druaid'u. **2** Jesús jābad'eba ud'ub'aeburud'era beuwārā wuag'aita peña zob'eata nūme maēba izhima zesia jaiba ūmakírā kírānema b'uta. **3** Beuwārā maē b'uta miōba jū b'ed'a ēāta cadenabid'a jū b'ed'a ēbasia. **4** Izhira jūma bio jū bazhid'a cadenaba, mawūāmína cadena izhara

tud'uzoabi b'uba miōba poead'ak'a basia. **5** Baridua k'atumaza ewarid'e diamase jura nimita, beuwārā wuag'aita peña zob'eata nūmeza nimi basia izhikusa puo mong'araba. **6** Wawarauba Jesústa úduburud'era wāēbape sāk'ok'od'e k'ob'esia izhi kīrābita.

7 Izhid'eba jaibara nemi jīgua mawūāsia: ¿Bura mu ūme k'ārēta sāvūā b'u Jesús Daizeze Ūtrebema Warra? Daizeze daid'u muā buaa jaraya, mūta zuburia orārūā.

8 Izhi mawūā bed'eaira Jesúsbara mawūāsia: K'āūnebara āi wārūā jai.

9 Jesúsbara wid'i mawūāsia: ¿Bu trūrā k'aipe?

Mawūāi jaibara panaū mawūāsia: Mu trūrā K'abana, daira bio baera.

10 Biod'e zuburia bed'easia āzhita āi jurekua ēbamarēā maū druad'eba. **11** Maūne mama k'atuma k'aita bio nek'o duanasia chīnata. **12** Mawūē jai jōma zuburia bed'eabudata mawūāsida: Daira chīna duanuma zok'akuadua dai wāita āzhid'e ed'a.

13 Jesúsbara aramaūta idaribigasia. Mawūē jaira ēzoape chīnane ed'a wāsida, chīna duanasita b'ua dos mil. Chīna doed'aa peñane buruguzoa doed'a jog'akuasia.

14 Mawūē chīna aku b'era wāēbasida, mobe maūta jarasida pūwurud'ebid'a meābid'a. Mawūē akud'e erbuesia mawūā berab'ariburūta. **15** Jesúid'u zebudad'era jaiba kīrānema b'ad'ara ūdusida, jai k'abanata ab'ad'ata jewed'a b'ūta wua jū b'asia kīrābape, mawūē perakuasia. **16** Zhi ūdud'apead'abara neburusida sāvūā berab'ariburūta jai ab'ad'ata dewara chīnarāta. **17** Mawūē zuburia bed'easida wāmarēā āzhi druad'ebara.

18 Jesús jābad'e b'ariburud'era kīrānema b'ad'ara zuburia bed'easia b'abimarēā izhi ūme. **19** Mawūāmina Jesúsbara idaribi ēbasia, awuaraburu mawūāsia: Ded'aa wārūā, būzhi mebērāma wārūā, mobe jaradua Daizezeba bia zromata oburūta bu b'ebiburūta, bu sāvūā sozuburia b'id'apūta. **20** Mawūāi izhira wāpe Decápoli druad'e pūwuru tab'eza jarak'asia bia zromata oburūta Jesúsba izhi sāvūā b'ebiburūta. Mawūē jōma sobiasida.

Jairo k'aud'ebema

(Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

21 Wakusa chāburūta Jesús jābad'e ya kīrārē zeburud'era izhira būredrusida k'abanaba, mawūē izhira chub'esia doya.

22 Mañne zesia de zhi jurebada maẽ nok'ota Jairo abadata, Jesústa ũdui izhi jěrũ k'aita sãk'ok'od'e k'obepe, **23** biod'e zuburia bed'eaburuta mawũasia: Mũ k'auta beubod'oa, mawũẽ wãda, mobe bũ juwuata izhi ũrũ b'ũdua, mawũãrã b'epe b'aya.

24 Mawũãĩ Jesús izhi ũme wãburud'era k'abanata k'aid'u wãbudaba pẽsua wãbisid'a. **25** Mañne wũerã ab'a waba k'aya b'uta doce año bata b'asia. **26** Biod'e zuburiabisid'a zhãrã bibabadata bioba. Zhãrã jurũkua b'ud'e izha erub'ad'ara jõma gastaburud'era miã k'ãrẽta k'areba ěbasia, awuaraburũ wuaaburũ idrua wãsia. **27** Jesús jarabudata ũrĩburud'era k'abanane ed'a ābũdeba orrape tōb'arisia Jesús wuata. **28** Mañnerã izhikusa mawũasia: Bari izhi wuata tōb'ariburuba mũrã b'eya. **29** Aramaũta wa ze nũmũrã poasia. Mawũẽ k'awuasiasia k'akuara b'eburuta mawũã k'aya b'ad'ara.

30 Mañne Jesúsbara izhi bitabaiba k'awuasiasia zhãrã b'eid'ebema zareata āĩ wãburuta izhi maẽba, mawũẽ k'abanama pũrũwape mawũasia: ¿K'aiba tōb'arisi mũ wuara?

31 Mawũãĩ izha jurũkuad'abara mawũãsid'a: Akũdua k'abanaba bũra sãwũã pẽsua wãbid'ata, maũta bũara ¿mũrã k'aiba tōb'arisi abũrũka?

32 Mawũãsid'aid'u Jesúsbara ari pũrũwa akũkua nũmasiasia k'awuai k'area k'aiba tōb'arid'ata. **33** Mawũẽ wũerã peraba pid'id'ia k'ob'uta, izhi sãwũã dog'ota k'awua k'ob'uba zepe izhi kĩrãbita sãk'ok'od'e k'obepe jarasia wãrãta.

34 Mawũẽ Jesúsbara mawũasia: Wũerã, bũra bũzhi soid'u k'ob'uba b'ebũrua. Adu-a wãrũã, b'e b'id'a bũ k'aya b'ad'ara.

35 Jesús wad'i bed'ea k'ob'ud'e zhãrã ũkũru zesid'a de zhi jurebada maẽ nok'o ded'auba, mobe mawũãsid'a: Bũ k'aura beudog'oa, ¿mawũẽ k'ãrẽã miãsẽã bed'ea nũmaĩpe Miã ũrãg'abaria?

36 Mawũãmina Jesúsbara mawũãbudata ũrĩpe de zhi jurebada maẽ nok'oa mawũasia: Sopuarãrũã, awuaraburũ soid'u k'ob'adua.

37 Mobe k'aid'u wãbiga ěbasia miõta, awuaraburũ wãbigasiasia Pedrotã, Jacobotã, Juan Jacobo mebeata. **38** Aramañne de zhi jurebada maẽ nok'ota b'ũ ded'a zeburud'era ũdusiasia b'ũgadru biod'e aub'ari jẽga nũmeta. **39** Ed'a wãpe mawũasia: ¿K'ãrẽã k'ãwũã b'ũgadru jẽga duanu? Wũerã zakera beu ěã, awuaraburũ k'ãĩ b'ua.

40 Mawũãĩ sewak'au b'ua asid'a. Mawũãmina izhara jōma ãĩ wābigape bari wũērã zake zezeta zhi papata edeburuta, izha jurukwad'ata ũbea izhi bawara k'opanuta edeburuta ed'a wāsia wũērã zake beu tab'ũ maē. **41** Mobe wũērã zakera juwuad'e jidape mawũāsia: ¡Talita cumi! Maũ bed'eabara mawũāsia: Wũērã zake, muã buaa jaraya piradrũua.

42 Aramaũta wũērã zakera piradrũpe tebad'ewasia doce año b'uta. Mawũē zhārã k'ob'era k'ābāēã perakuasia.

43 Maũnerã Jesúsbara zarea jarak'asia maũta miõã k'awuabid'a ēbamarēã, mobe jarasia zhiko diad'amarēã wũērã zakera.

Jesús wāna Nazaret pũwũrud'a

(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

6 1 Jesús mamaũbara wāsia izhi druaed'a, k'aid'u wāsida izha jurukwad'ara. **2** Ēnaũbada ewarita araa zeburud'era miã ũrãg'asia de zhi jurebada maē, maũta bioba ũrĩnaĩ bia akudrua mawũāsida: ¿Naũ sãmaũba k'ãwũã nũmũ? ¿Naũbara krĩchara sãmaũba k'ãwũã erub'ũ, sãwũã ũdud'ak'ata okua b'ũ? **3** ¿Naũ ēka de obarita María waura? ¿Zhi mebērã Jacobota, Joséta, Judata, Simõnta duanu ēka? ¿Zhi nawek'aurāsida nama dazhirãne ed'a duanu ēka?

Aramaũne Jesúsde'bema ijãna ēbasia.

4 Mawũē Jesúsbara mawũāsia: Daizezeba bed'eata jarabibarira baridu maē wawiabada, awuarabũru wawiad'a ēã izhi druaed'ebũru, zhi mebērãne ed'abũru, izhi ded'abũru.

5 Mamarã ũdud'ak'ara o ēbasia, awuarabũru k'ayarãtru ũkũru b'ebikuasia juwua āzhi ũrũ b'ũkua. **6** K'awua ēã krĩcha b'esia izhid'ebema ijãna ēãba izhi ureta b'ebara.

K'ārē obigad'a doce jurukwad'ata

(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Jesús pũrũasia pũwũru zake arak'aita tab'e maē miã ũrãg'a. **7** Maũnerã āba trũkuasia doceta, mobe zok'akuasia ũme ũmek'a, zareata ded'ekasia jai b'e ũrũ. **8** Jarak'asia od'era miã k'ārēta eded'a ēbamarēã, awuarabũru jarasia eded'amarēã barrata. Miã eded'a ēbamarēã jarasia talegota, miã zhikota, miã platata. **9** Awuarabũru jarasia jũnamarēã sandaliata, mobe eded'a ēbamarēã wua trok'a jũĩta. **10** Mobe mawũāsia:

Baridu maẽ deid'u wãbudad'era mama k'ãĩũdua mamaũba wãnañeẽna. **11** Baridu maẽ marãta bia edad'a ëburu, miã marã bed'eata ùrĩna ëburu, mamaũbara ãĩ wãbudata egoro jarra marã jërũnebema niãweudua. Aramaũne k'awuabid'aya ãzhira Daizezebara pua k'awua oita. Muã wãrĩnu marãã jaraya, Daizezeba k'awua oburu ewadera Sodoma pũwũrud'e, Gomorra pũwũrud'e b'ead'ara yarebai zuburia b'eabiya maũ pũwũrud'e b'e k'ãñabara.

12 Jesúsba jurukwad'ara wãnape zhãrã b'ea jara jũdrusid'a k'azhiruara ãmape Daizezeta pẽwãnamarã. **13** Jaira bio ãĩ jurukuasid'a, nendrag'aba bewatu k'ayarã bio b'ebikuasid'a.

Juan Buruk'oemiã beabid'ad'ebema

(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

14 Rey Herodebara Jesús jarabudata ùrĩsia baridu maẽ trũpoa nũmũba. Ëkũrũbara mawũãsid'a: Juan Buruk'oemiã beud'ata piradrũburũa, maũneba ùdud'ak'ata okuaita zarea nũmũã.

15 Waya ãkũrũbara mawũãsid'a: K'ãũrã Elía. Dewaraurãbara mawũãsid'a: K'ãũrã Daizezeba bed'eata jarabibaria, Daizezeba bed'eata jarabibarirã b'ead'a k'ĩrãk'a b'ũa.

16 Maũta ùrĩpe Herodebara mawũãsia: Maũ Juan muã otatubid'ata beud'ata piradrũburũa.

17 Mawũã jarasia Herodebara Juan jidad'e wãbiipe cárceld'e cadenaba jũbid'aba, mawũã osia Herodía k'area, maũ zhi mebea Felipe kĩmata izhi wũerã babisia. **18** Maũneba Juanbara Herodea mawũã bazhia: Bũzhi mebea kĩma bũa erub'aira biga ãã.

19 Maũ k'area Herodíabara juraba bea krĩña b'asimina b'e ëbasia. **20** Herodebara Juan wawia b'asia izha k'awua b'ũba biata Daizezeita b'ũta, mawũẽ idaribi ëbasia. Juan bed'eata ùrĩburud'era sãwũãĩ k'awua ãã b'asimina ùrĩ krĩña ùrĩ b'asia. **21** Mawũãmina ewarita zesia Herodíaba sãwũã beaita. Herode año cumpli nũmu fiestad'e nek'obiga nũmasia nok'orã izhi edre b'eta, nok'orã soldaorãneta, nok'orã Galilead'ebemata. **22** Maũne Herodía k'auta ed'a wãpe bairabũrũta Herodema bigata, biga basia izhi bawara nek'o k'ob'eitabid'a. Mawũẽ reybara ãwũerãã mawũãsia: Bũzha krĩñata muãã wid'idua muãrã diaya.

23 Mawũãpe k'ärē wārīnu diaita jaraburuta mawũãsia: Jōma bua muãã wid'iburura muãrã diaya, muã erunumuta ësadrabid'a diaya.

24 Mawũãĩ wãpe zhi papaa mawũãsia: ¿Muãrã k'ärēta wid'iipe?

Mawũãĩ zhi papabara mawũãsia: Wid'idua Juan Buruk'oemiã buruta.

25 Mawũãĩ reyma ññabasia ed'a wãpe wid'i mawũãsia: Muãrã krīña b'ua k'awũãwed'a eped'ek'od'e bua muãã diaita Juan Buruk'oemiã buruta.

26 Mawũãĩ rey k'ábãẽẽ sopuasia, mawũãmina izhi bawara nek'o k'ob'e kīrābita k'ärē wārīnu diaita jarad'aba dia krīña ẽẽ n̄ma ēbasia. **27** Mawũẽ aramaũta reybara soldao ab'a zok'aburuta jarasia wemarẽẽ Juan buruta. **28** Mawũãĩ soldao wãpe cárceld'e otatupe zhi buru eped'ek'od'e wepe diasia awũẽrãã. Mawũẽ izhara diasia zhi papaa.

29 Juanba jurũkuad'aba maũta ũrīnaĩ zed'ape zhi k'akua jirab'arid'ape wuag'asid'a.

Nek'obigad'a cinco mil

(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-4)

30 Jesúsba zok'akuad'ara izhima āba zekuape jōma neburusid'a āzha k'ärē od'ata, āzhi miã ũrãg'ad'ata.

31 Jesúsbara mawũãsia: Zeudua, dazhirã bitabai miõ ne ẽãĩnu wãnaña, mobe wīka ẽnaũ k'ob'eaudua.

Mawũã jarasia zhārã bio zepe wãpe n̄muba, maũba āzhira miã ewari ne ēbasia nek'oisid'a. **32** Aramaũne āzhi bitabai jãbad'e wãsid'a miõ ne ẽãĩnu. **33** Mawũãmina wãnata bioba ũdubudad'era āzhita k'awuasid'a, mawũẽ maĩnu bio jẽde wãsid'a p̄wuru tab'e maẽba, aramaũne jũẽkuasia āzhi jũẽĩ nawed'a, mawũẽ daucha zekuasia Jesús bawara.

34 Jesús jãbad'eba ud'ub'aeburud'e k'abanata ũdui āzhira sozuburiasia ovejarã kīrāk'a b'eba āzhi akũbari ne ẽã, mawũẽ ũrãg'akuasia ne bio jara. **35** Keud'e izha jurũkuad'abara orrad'ape mawũãsid'a: Miõ ne ẽã maẽ k'ob'ed'e ewari ya keua. **36** Wãbigarua wãnamarẽẽ meã b'ema, p̄wuru zake arak'aita tab'ema, aramaũne edad'amarẽẽ zhikota, k'ärē k'oi ne ẽã b'ea.

37 Mawũãnaĩ Jesúsbara panaũ mawũãsia: Marāba nek'obigaudua.

Mawũĩ ãzhara mawũãsid'a: ¿Daita wãnapa denario docientoba pan edaira ewari dociento trajaid'e b'u ĕka aramaũne nek'obigaira?

38 Mawũãnaĩ izhara mawũãsia: ¿Marãbara pan sũmbe erub'e? Akud'e wãũdua.

Mawũĩ wãnapa k'awuad'ape mawũãsid'a: Daibara erub'ea pan juesoma b'eda ũme.

39 Mawũãnaĩ jarasia biod'e jewed'abid'amarẽã poajãrã ũrũ.

40 Mawũẽ awuara awuarak'a jewed'asid'a cienne, cincuentad'e.

41 Mobebrũ jiraedasia pan juesomata b'eda ũmeta, mobe ũtaa akũ zhiwid'ipe pan b'ũekuape izha jurũkuad'aa diasia jed'ekad'amarẽã. B'eda ũmesid'a āzhi jũmaũĩta āzhiza b'ũekuasia jed'ekad'amarẽã. **42** Aramaũne jũma ad'uba nek'osid'a. **43** Pan zhi b'ũguzoamata b'eda ad'ubad'apead'ata jũrepesid'a jamara doce bira. **44** Zhi nek'od'apead'ara zhũmakĩrãrãta numasia cinco mil.

Jesús tebad'a do ũrũ

(Mateo 14:22-27; Juan 6:16-21)

45 Mobebrũ Jesúsbara izha jurũkuad'ara jãbad'e b'aribigape izhi naa wãbigasia Betsaida pũwũrud'a kĩrãrã, maũẽna izhira wãta jara tebasia k'abanata k'ob'ea. **46** Mawũã wãta jarak'a tebape k'atumaĩnu wãsia zhiwid'id'e. **47** Diamase numebrũd'era jãbara do ĕsadra babũrud'e izhira dob'a drua b'asia. **48** K'ãbãẽã poea wigui barab'ũta ũdusia pũãdrũta āzhi wãma numũ ĕãba, mawũẽ ũnadru bod'od'e āzhima zesia do ũrũ taid'e, aramaũne jipa berab'arii basia. **49** Do ũrũ taita āzha ũdud'ai beuwãrãta krĩchad'ape b'iasid'a. **50** Jũmaũba ũdubũdaba perasid'a. Mawũẽ aramaũta āzhi ũme bed'eabũrũta mawũãsia: ¡Wãnguaudua, mũta taia, perarãũdua!

51 Mawũãpe āzhi bawara jãbad'e b'aribũrud'era pũãdrũta tausia. Mawũẽ āzhira k'ãbãẽã perabũdaba bia akũdruasid'a. **52** Aramaũnerã zhi zromata wad'i k'awuad'a ĕbasia pan wĩkaba k'abanata nek'obigad'amina, maũne krĩchad'aira zare basia āzhi sora.

Jesúsba b'ebid'a k'ayarãta Genesared'e

(Mateo 14:34-36)

53 Kĩrãrẽ chãbũdad'era jũẽkuasia Genesaret druid'u, jãbara jũ õb'usid'a doya. **54** Jãbad'eba āzhi ud'ub'aebũdad'era

zhārābara Jesúta ūduk'awasid'a. **55** Mawũe wāēbasid'a maũ drua jōmañnebemata, baridu maēba wesid'a k'aya b'eta jirab'ad'e, izhi sāma b'uta ūrībūda maē. **56** Izhi wābũru maērã pũwũru zaked'e o pũwũru zromanebid'a, meã b'e maēbid'a od'e b'ũkua jirpanesia k'aya b'eta, mawũe zuburia bed'easid'a arigu idu tōbaribimarēã izhi wua ita. Jōma zhi tōb'aribūdara b'e tupud'easia.

Dazhi sāvũã mitiabarid'ebema

(Mateo 15:1-20)

7 **1** Jesús orrasid'a fariseorāba ūrāg'a Moiséde jarabadata ūkũru bawarauba, āzhira zekuasia Jerusalénneba. **2** Maūrābara ūdusid'a Jesúsba jurũkuad'ata ūkũru juwua mitia nek'o k'ob'eta āzha ob'e kīrāk'a juwua surrua od'a ēãba, mawũe bī ēã jarasid'a. **3** Fariseorābara judiorābara jōmaũba ob'ea zōrārāba ok'awa b'ead'ata, mawũe sāvũã oi b'ud'e juwuata surrua o ēārã nek'od'a ēã. **4** Ne edad'e jūēnasid'a juwuata surrua o ēārã nek'od'a ēã. Ne awũrusid'a bio b'uta mawũã arib'ae b'eba surrua ob'ea vaso baniã dota, jiwadota, netata metal omata, camata. **5** Mawũe fariseorābara ūrāg'a Moiséde jarabada bawarauba wid'i mawũāsīd'a: ¿K'ārēã bũa jurũkuad'abara arib'aed'a ēpe zōrārāba ok'awa b'ead'ara? Awuarabũru nek'o k'opanũã juwua mitia.

6 Mawũānã Jesúsbara panaũ mawũāsīa: Marã sewa bibauta b'ea. Bia marāēnabemata Daizezed'eba Isaíaba jarad'ata zhi b'ũmata mawũã b'ũa:

Za b'ebara bari iba mūrã wawidea, aramaũne āzhi sora wawara nũmũã mũnebara.

7 Mūrã bari ibia jara b'eba mũ ūrāg'a kīrāk'a jaradia b'ea arib'aemarēã jara b'eta beubari b'eba. (Isaía 29:13)

8 Aramaũne Daizezeba arib'aemarēã jara b'ũra kenab'arid'ape arib'ae b'ea beubari b'eba ok'awa b'eta, mawũe mazhima mitia ne ēã obūdata surrua ob'ea jiwadota, vaso baniã dota. Aramaũne ne awũrusid'a bio ob'ea ab'arikata.

9 Dewara mawũāsīa: Daizezeba arib'aemarēã jara b'ũra sāvũã seribid'a ēbaita bia k'awua b'ea, mazhid'eta arib'aed'ai k'area. **10** Moisébara mawũāsīa: Wawiarua bũ zezera bũ papara. Zezeta o papata ik'azhirua jarabũrũra bead'aibara. **11** Mawũāmina marābara mawũābada: Zhũmakīrābara zhi

zezea o zhi papaa mawũasia b'ua: Muãrã jõma Daizezea diasia bu k'arebaita muã erub'ad'ara. **12** Aramaüne idaribid'a eã k'arẽ dewara oira zhi zezeita o zhi papaita. **13** Aramaüne Daizeze bed'eara seribid'a eã mazhid'eta awurua k'awabi nũmeba. Ne awurusid'a bio ob'ea aramaũ kĩrãk'a b'uta.

14 Maũta jarape Jesúsbara k'abanata trũpe mawũasia: Muã jaraita jõmaũba ũrĩũdua, mobe sãwũata k'awuaudua. **15** Aĩba zhikota ed'a wãburubara dazhira mitia o eã. Mawũamina sod'eba zeburubara Daizeze kĩrãbitara dazhira mitia ob'ua.

16 Ne ũrĩ b'ubara maũta kĩrãkuita ũrĩdua.

17 K'abanata amaẽpe Jesús deid'u wãburud'era izha jurũkuad'abara wid'isid'a izha jaraburura sãwũata. **18** Mawũẽ izhara mawũasia: ¿Marãbid'a sãwũata k'awuad'a eka? ¿K'awuad'a eka aĩba zhikota ed'a wãburubara dazhira mitia o eãta? **19** ¿Mawũã b'ũ eka ed'a wã eãba dazhi sod'e, awuaraburu b'itaed'a wãpe aĩ wã b'ũ eka?

Mawũã jaraburubara jarasia jõma nene eãta zhikora.

20 Mawũamina jarasia dazhi sod'eba zeburubara Daizeze kĩrãbitara dazhira mitia ob'uta. **21** Dazhi sod'ebara ze b'ua krĩchata bia eãta, kĩma eãta eruk'aĩta, miã beaita, **22** nezrugaita, ne wuaaburu krĩnaĩta, bia eãta oita, zhãrã sewaita, dazha krĩnata oita, zhãrãba ne erub'ũ k'area bĩ eã nũmaĩta, zhãrãnebema sewata jaraita, dazhitru bigaud'e nũmaĩta, krĩcha ne ekĩrãk'a nũmaĩta. **23** Maũ jõma bia eãta sod'eba ze b'uba Daizeze kĩrãbitara dazhira mitia ob'ua.

Soid'u k'ob'ad'a wũerã Sirofenicia bid'ata

(Mateo 15:21-28)

24 Mamaũbara Jesús wãsia Tiro druaed'a Sidón druaed'a. Zhãrã maẽ deid'u wãburuta miõba k'awuad'aita krĩna ebasia, mawũamina merũ b'e ebasia. **25** Wũerãneta k'auta jai ab'asia, mawũẽ izhi ũrũ ũrĩ zepe ju k'ob'esia izhi jẽrũ k'aita. **26** Maũ wũerã judía ebasia, awuaraburu Sirofenicia druaed'ebema basia. Zuburia bed'easia izhi k'aud'eba aĩ jurẽtamarẽ jaita. **27** Mawũamina Jesúsbara mawũasia: Naara idu muãã k'arebabirua judiorãta, muã bũta k'arebaira biga eã, mawũarã zhiko warrarãneta jiraedape diaburũkaya usarãã.

28 Mawũãĩ wũērãbara mawũãsia: Āãjã Nok'ó, mawũãmina usarãbid'a mesa edre k'obada zhiko jarra warrarãne b'aed'ata. Mawũẽ murã judía ěmina k'arebarua.

29 Mawũãĩ Jesúsbara mawũãsia: Bũra bia bed'eabũruba adu-a wãrũã. Jaira ãĩ wãsia bũ k'aud'ebara. **30** Aramaũne wũērã izhi ded'a zebũrud'era ũdusia zhi k'aura camane tab'ũta, jaira ãĩ wãsia izhid'ebara.

Jesúsba bibad'a ne ũrĩ ěã bed'ea b'e ěãta

(Mateo 15:29-31)

31 Tiro druad'eba Jesús wakusa wãbũrud'era, Sidón pũwũrud'e berab'ari zesia Galilead'ebema dota jed'ea õb'uid'u, aramaũne berab'ari zesia Decápoli druad'e. **32** Maũne ne ũrĩ ěã bed'ea b'e ěãta izhima wed'ape zuburia bed'easid'a juwuata ũrũ b'ũmarẽã. **33** Mawũãnaĩ zhãrã maẽbara ãĩ edepe juwua jĩwĩnita pẽusia kũwũruza, mobe juwua jĩwĩnine id'ope tõb'arisia kĩrãmeta. **34** Mobe ũtaa akũ ĩñabape mawũãsia: ¡Efata! Maũ bed'eabara mawũãsia: ¡Ewadu!

35 Audre ěãne ewa totosia izhi ne ũrĩbarira, kĩrãmesid'a og'adrũbũruba bia bed'easia.

36 Jesúsbara jarasia maũta miõã jarad'a ěbamarẽã. Mawũãmina mawũã jarabũrud'era wuaabũrũ nebũrusid'a.

37 Mawũẽ k'ãbãẽã sobia mawũã bazhid'a: Ne jõma bia ob'ũa. Ne ũrĩ ěã b'eta ne ũrĩbi b'ũa, bed'ea b'e ěã b'eta bed'eabi b'ũa.

Nek'obigad'a cuatro mil

(Mateo 15:32-39)

8 **1** Maũ ewadera k'abanata k'ãbãẽã nũmũta k'ãrẽ k'od'ai ne ěãne Jesúsbara izha jurũkuad'ata trũpe mawũãsia: **2** Mũãrã zhãrã sozuburia k'ob'ũa, mũ bawara b'eta ewari ũbea babũrũta k'ãrẽ k'od'aira ne ěã. **3** Nek'obiga ěã ded'aa zok'akuara od'e nomadrũd'aya, ãzhirãnebema ũkũrũ zesid'a wawarauba.

4 Mawũãĩ izha jurũkuad'abara panaũ mawũãsid'a: ¿Naũrãta nek'obigaira zhiko sãma ũduipe nama miõ ne ěã maẽrã?

5 Mawũãnaĩ Jesúsbara wid'i mawũãsia: ¿Marãbara pan sõmbe erub'e?

Mawũãĩ ãzhara jarasid'a: Siete.

6 Mobebũrũ k'abanata k'ob'ea jarasia jewed'a duanemarẽã egorod'e, mobe pan sieteta jiraedape Daizezea zhibia

jipe b'uekuape izha jurukwad'aa diasia jed'ekad'amarēã k'abanata k'ob'ea. **7** Dewara b'eda zakerãta ñkuru erub'ebari Daizezea zhibia jipe jarasia maüsid'a jed'ekad'amarēã. **8** Jãwüã nek'osid'a, ad'ubad'apead'a zhi b'uguzoamata jurepesid'a jamara siete. **9** Zhi nek'od'apead'ara numasita b'ua cuatro mil. Mobeburu Jesúsbara wãbigasia. **10** Mobe izha jurukwad'a bawara jãbad'e b'aripe wãsia Dalmanuta druad'a.

Jarasid'a ùdubimarēã ùdud'ak'ata

(Mateo 16:1-4; Lucas 12:54-56)

11 Fariseorãta zekuape Jesús bawara bed'eabudata jarasid'a Daizezed'eba numuburu ùdubimarēã ùdud'ak'ata, mawüãsid'a wããbid'aita. **12** Mawüẽ ññabape Jesúsbara mawüãsia: ¿K'ãrēã ùdud'ak'ata ùdubimarēã jara duanu marã b'ebara? Mũã wãrĩnu marã jaraya, mũãrã ùdud'ak'ara ùdubiga ēã marã b'eara. **13** Mawüãpe ãmaëkuaburuta wakusa jãbad'e b'aripe wãsia kĩrãrã.

Ne oreguea fariseorãne

(Mateo 16:5-12)

14 Jesúsba jurukwad'abara kĩrãduasid'a pan eded'aira, pan ab'aburu erupanasia jãbad'era. **15** Mañne Jesúsbara mawüãsia: Kĩrãkuita b'eaudua ne oregueata fariseorãne k'area, ne oregueata rey Herode b'ud'e k'area.

16 Mawüãĩ ãzhirãĩnu bed'eabudata mawüãsid'a: Maũta jaraburu pan wed'a ēbasi baera.

17 Jesúsbara maũta k'awuape mawüãsia: ¿K'ãrēã jara k'ob'e pan ne ēãta? ¿Sãwüãta k'awuad'a ēka? ¿Sãwüãta k'awuaira zareka marã sora? **18** ¿Dabu erub'eta ùdud'a ēka, ne ùrĩ b'eta ùrĩna ēka? ¿Bude bad'a ēka? **19** Pan juesomata cinco mil audre numũ mã jed'ekasid'era, ¿zhi b'uguzoamata jamara sõmbe bira jurepesid'a?

Mawüãĩ ãzhara jarasid'a: Doce. **20** Pan sieteta cuatro mil numũ mã jed'ekasid'era, ¿zhi b'uguzoamata jamara sõmbe bira jurepesid'a?

Mawüãĩ ãzhara jarasid'a: Siete.

21 Mawüãnaĩ mawüãsia: ¿Mobe k'ãrēneba wad'i sãwüãta k'awuad'a ēpe?

Daub'errea b'uta ne ūdubid'a

22 Betsaida p̄w̄w̄r̄ud'e da zebur̄ud'era daub'errea b'uta izhima wed'ape zuburia bed'easid'a tōb'arimarēā.

23 Mawūānaī Jesúsbara daub'errea b'ura juwuad'e jidape p̄w̄w̄r̄ud'ebara āī edesia. Mobe dab̄za id'ope juwua ūr̄ū b'upe wid'isia ne ūdu k'ob'ū k'awuaita. **24** Mawūāī izhara akū mawūāsia: Mūārā zhārāta ūdukua k'ob'ua bakuru kīrāk'a, mawūāmina ūdu k'ob'ua wā chub'eta.

25 Mawūāī wakusa juwuata dab̄za ūr̄ū b'ub̄r̄uba ne ūdubisia. Aramañe ne ūdu b'esia, mawūē wawarauba bi-ia ūdusia ne jōma. **26** Mobebur̄u ded'aa zok'ab̄r̄uta mawūāsia: P̄w̄w̄r̄ud'era ed'a wār̄r̄ūā, miōā jarar̄r̄ūā p̄w̄w̄r̄ud'era.

Jesús zhārā Ēdr̄ubita jarad'a Pedroma

(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

27 Jesús izha jur̄uk̄uad'a bawara wāsīd'a p̄w̄w̄r̄u zake tab'eza Cesarea Filipo druad'e. Mañe od'era izha jur̄uk̄uad'aa wid'i mawūāsia: ¿Zhārābara mūrā k'aita jara pan?

28 Mawūāī āzhara panañ mawūāsīd'a: Ūk̄ur̄ubara jarabada b̄ra Juan Buruk'oemiāta, ūk̄ur̄ubara jarabada b̄ra Elíata, ūk̄ur̄ubara jarabada b̄ra Daizezeba bed'eata jarabibari b'ead'ata iab'auta. **29** Mawūānaī izhara mawūāsia: ¿K'ōbe marāma mūrā k'aibe?

Mawūāī Pedroma panañ mawūāsia: B̄ra zhārā Ēdr̄ubia.

30 Mawūāī izhara jarasia mañta izhid'ebemata jarad'a ēbamarēā miōā.

Jesúsba jarad'a izhi bead'aita

(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

31 Jesúsbara jarak'asia izhi Beubari Bape b'ura biod'e zuburiai barata, seribid'a ēbaita nok'orāba, sacerdoterā nok'orāba, ūr̄āg'a Moisés'e jarabadaba. Jarasia aramañe bead'aita, mañta piradr̄uita ewari ūbead'e. **32** Mañta jarab̄r̄ura jipa jarasia. Mawūē Pedroma jāpe edepe kēāsia. **33** Mawūāmina izhira p̄r̄uw̄ape izha jur̄uk̄uad'ata ak̄ukua Pedrotā kēāb̄r̄u kīrāk'a mawūāsia: ¡Āī wār̄ūā m̄ kīrābitauba ātōmiā! B̄ra krīcha ēā Daizeze kīrāk'ara, awuarab̄r̄u krīcha b'ua beubari b'e kīrāk'a.

34 Mawũāpe zhārāta izha jurukuad'a bawara trūpe mawũāsia: Iab'auba mʉta pēwā krīña b'uburu buzha krīnata arib'aerārūā, awuaraburu bebud'e basiid'u murā pēwādua.

35 Mʉ k'area beu krīña ēārā aduaya, mawũāmina mʉ k'area bed'ea biata murē k'area beuburura ēdruya. **36** ¿Zhārāitara k'ārē biata b'aibe ējūāne nʉmʉta jōma izhid'eta nʉmʉburud'e izhi jawureta aduara? **37** ¿O zhārābara k'ārēta dia b'eipe izhi jawureta ēdrubiira?

38 Iab'a mʉ k'area mʉ bed'ea k'area pera b'ʉta k'azhirua omiārāta wawiaba mawũā b'aiburʉ, mʉ Beubari Bape b'ad'abara maũ murē ēā aya mʉ zeburud'era mʉ Zeze zareaed'a izhi ángelerā bawara.

9 **1** Dewara mawũāsia: Muā wārīnu marāā jaraya, ũkuru nama k'ob'ebara beud'ai nawed'a ũdud'aya Daizezeta Nok'od'ebema zesita zarea bara.

Jesús awuarad'a

(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

2 Maũ tēā ewari seis baburud'era Jesúsbara edesia Pedrotā, Jacobotā, Juanta, maūrāta āzhi dob'a jure edesia k'atuma ũtu nʉmʉīnu. Mama awuarasia āzhi kīrābita. **3** Izhi wuara totroa ũnasia, druad'era wua tōbaribara mawũā totroa o b'e ēā.

4 Mañnerā ũdusid'a Moiséta, Elíata, bed'ea k'opanasia Jesús bawara. **5** Mawũē Pedrobara Jesúsā mawũāsia: Miā Ũrāg'abari, biga dazhirā nama k'ob'era, mawũē de k'āideta ũbea od'aya ab'a bʉita, ab'a Moiséita, ab'a Elíaita.

6 Pedrobara sāwũāta k'awua ēāta mawũā bed'easia āzhira pera k'ob'eba. **7** Mañne āzhi ũrū zesia jārārāta, maũ jārārāneba Daizezeta bed'eaburuta mawũāsia: Naũ mʉ Warra muārā kuāg'a, izhi bed'eara ũrīūdua. **8** Audre ēāne akubudad'era āzhi bawara miōta ũdud'a ēbasia, awuaraburu ũdusid'a Jesúsata ab'abai.

9 K'atumaneba yed'a āzhi urud'e Jesúsbara jarasia āzha ũdubudara miōā jarad'a ēbamarēā, izhi Beubari Bape b'ʉta beud'ata piradrʉyed'a. **10** Mawũē maũ bed'eara āzhi bitabai k'awua duanebudata bed'ea duanesia sāwũā mawũā beud'ata piradrʉita. **11** Mawũē wid'i mawũāsida: ¿Ũrāg'a Moiséde jarabadabara k'ārēā jarabada zhārā Édrubiita zei nawed'a Elíata naara zeita?

12 Mawũānaĩ Jesúsbara panaũ mawũāsia: Elíara wārĩnu naara zeya, mobe ne jōma araa oya. ¿Zhi b'uma ēka mu Beubari Bape b'ura biod'e zuburiai barata, seribid'a ēbaita? **13** Mawũāmina muā marāā jaraya, Elíara ya zesia, maũta āzha krĩñane osid'a izhi sāvũā od'aita zhi b'umane.

Jesúsba b'ebid'a kūrā wawa b'uta

(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)

14 K'atumaneba Pedrota, Jacobota, Juanta Jesús bawara zebudata dewaraurā izha jurukud'ata k'ob'e maē zeburud'era, ūdusia maũrā k'abanaba buredrũ nũmũta, ūrāg'a Moiséde jarabadata bĩ ēā bed'ea k'ob'easia āzhi bawara. **15** Zhārā jōmaũba ūdud'ai bia akudrua izhima wāēbad'ape: ¡Kua! asid'a.

16 Mawũē izhara wid'i mawũāsia: ¿Marā k'ārēta jara bĩ ēā bed'ea k'ob'e āzhi bawara?

17 Mawũāĩ k'abananebemaba ab'aua panaũ mawũāsia: Miā Ūrāg'abari, muārā mu warrata b'uma wesia, jaita ab'aua bed'eabi ēā. **18** Maũ jaibara baridu maē jidaburud'era b'aebi b'ua, ib'a k'oapeebaria, kid'a k'ōseseebaria, ūb'ua tab'ebaria. Muārā bua jurukud'aa jarasia āĩ jureta'd'amarēā, mawũāmina b'ed'a ēbasia.

19 Mawũāĩ Jesúsbara panaũ mawũāsia: ¡Marā soid'u duanu ēā! ¿Mũrā sōmbeed'a marā bawara b'aipe? ¿Mũrā sōmbeed'a zrog'a nũmaĩpe? Kūrā yaya weudua.

20 Mawũāĩ webudad'era jaiba Jesústa ūdui kūrā ab'aed'a wawabiburuba egorod'e b'aepe burab'arisia ib'a k'oapea.

21 Jesúsbara zhi zezea wid'i mawũāsia: ¿Dāārā baburuka k'āwũā b'ura?

Mawũāĩ izhara mawũāsia: Wĩña wed'aua k'āwũā b'ua.

22 Jaibara b'aebima bio b'aebi b'ua tebud'e o doed'a, aramaũne beaita. Mawũāmina bua k'ārē oiburũ दौरा sozuburiape k'arebarua.

23 Mawũāĩ Jesúsbara mawũāsia: Soid'u k'ob'a b'eiburũ soid'u k'ob'uitara jōma borekea.

24 Mawũāĩ aramaũta kūrā zezebara nemi jĩgua mawũāsia: Mũrā soid'u k'ob'ua. Mũrā wuaaburũ soid'u k'ob'aita k'arebarua.

25 K'abana buredrũbudata Jesúsba ūdui jaira kēāburũta mawũāsia: Jai zhārā bed'eabi ēārā ne ūrĩbi ēārā muā bua

jaraya, k'ãñebara ãi wãrũã, mobe wueta ed'a wãrãrũã k'ãñe.

26 Mawũãĩ jaira b'iape kũrã ab'aed'a wawabipe ãi wãsia. Mawũẽ kũrã beud'a kĩrãk'a tab'ebũrũba biobara beusia asid'a.

27 Mawũãmina Jesũsbara juwuad'e jidape jiraedabũrũba piradrũsia. **28** Jesũs deid'u zebũrud'era izha jurũkuad'abara dob'aua wid'i mawũãsid'a: ¿Daibara k'ãrẽneba ãi jurẽta b'ed'a ěbasi?

29 Mawũãnaĩ Jesũsbara mawũãsia: Jai k'ãwũã b'ura arak'ãwũãrã ãi wã ěã, awuarabũrũ ãi wã b'ua nek'o ěã zhiwid'i.

Jesũsba wakusa jarad'a izhi bead'aita

(Mateo 17:22-23; Lucas 9:44-45)

30 Mamaũba wãbũrud'era berab'ari wãsid'a Galilea druad'e. Jesũsbara krĩña ěbasia izhi sãma k'ob'ũta zhãrãba k'awuad'aira. **31** Maũenabema izhara ũrãg'a nũmasia izha jurũkuad'ata, maũnerã mawũãsia: Mũ Beubari Bape b'ura zhãrã juwuad'e chãb'arid'aya, maũnerã bead'aya. Mawũãmina beud'ata piradrũya ewari ũbead'e.

32 Maũta jarabũrũra ãzhara sãwũãta k'awuad'a ěãta perasid'a wid'id'aita.

¿K'aita audre zhi zromape?

(Mateo 10:42; 18:1-9; Lucas 9:46-50; 17:1-2)

33 Capernaũm pũwũrued'a zepe ded'a k'ob'ũd'e izha jurũkuad'aa wid'i mawũãsia: ¿Mazhirãĩnurã marã k'ãrẽã bĩ ěã bed'easid'a od'era?

34 Mawũãĩ ãzhira chupeasid'a, od'e ãzhirãĩnu bĩ ěã bed'easid'a baera k'aita audre zhi zroma ũrũ. **35** Mawũẽ Jesũs jewed'ape izha jurũkuad'a doceta trũpe mawũãsia: Iab'a zhi zromata b'a krĩña b'ubũrũ, jõmaũ k'ãñabara zhi zroma ěãne b'aĩbara, aramaũne dewaraurãta jõma arib'aebarita b'aĩbara. **36** Mawũãpe wũãwũãta ãzhi ěsadra k'ob'ũpe juwuad'e edape mawũãsia: **37** Mũnebemata ijã b'ũd'eba iab'aũba naũ wũãwũã kĩrãk'a b'ũta bia edabũrũra mũta bia edabũrũa, mũta bia edabũrũra bari mũta bia edabũrũ ěã, awuarabũrũ bia edabũrũa mũ zok'ad'ata.

Dazhi jura ěārā dazhi bawarabema

(Lucas 9:49-50)

38 Juanbara mawūāsia: Miā Ūrāg'abari, daibara iab'a ūdusid'a bŭ trŭneba jai āi jurekua nŭmŭta, mawūāmina izhara dazhirā pēwā b'ŭ ěā, mawūē daibara jarasid'a maŭ k'aud'a b'a ěbamarēā.

39 Mawūāi Jesŭsbara mawūāsia: Maŭ k'aud'a b'a ěbamarēā jararāūdua, mŭ trŭneba ūdud'ak'ata ob'ŭbara tēāne mŭrā bī ěā jara ěā. **40** Dazhi jura ěārā dazhi bawarabema.

41 Bariduba marā baniā diabŭrŭta marā mŭrē baera mawūā diara, mŭā wārīnu marāā jaraya, Daizezebara maŭbarira k'ārē diaya.

Zhārāta b'aebibŭrŭd'ebema

(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

42 Bariduba ab'a k'azhiruad'e b'aebibŭrŭta za zhi zromarā ěāta mŭnebema ĩjā b'eta mawūā ora, maŭ Daizezebara pua k'awua oya. Mawūē biga bak'ausia osidaud'e yuta tājŭnape b'aribued'aita pusad'e. **43** Bŭ juwuaba bŭta

k'azhiruad'e b'aebiid'ebema orārŭā, aramaŭne bŭ juwuara b'ŭatubŭrŭkarua. Audre biga Daizeze ūme b'ai jō ěā maē ed'a wāīta juwua ab'a b'ŭta, juwua ūme b'ŭta wāi k'āñabara tebŭ kik'ad'e. **44** Mama b'eta zuburia onŭmŭrā kira beu ěā, tebŭsid'a kik'ata nŭmŭā. **45** Bŭ jērŭba bŭta k'azhiruad'e b'aebiid'ebema orārŭā, aramaŭne bŭ jērŭrā b'ŭatubŭrŭkarua. Audre biga Daizeze ūme b'ai jō ěā maē ed'a wāīta jērŭ ab'a b'ŭta, jērŭ ūme b'ŭta b'aribued'ai k'āñabara tebŭ kik'ad'e.

46 Mama b'eta zuburia onŭmŭrā kira beu ěā, tebŭsid'a kik'ata nŭmŭā. **47** Bŭ dabŭba bŭta k'azhiruad'e b'aebiid'ebema orārŭā, aramaŭne bŭ dabŭra ěŭtabŭrŭkarua. Audre biga Daizezeta Nok'ota b'ŭ maē ed'a wāīta dabŭ ab'a b'ŭta, dabŭ ūme b'ŭta b'aribued'ai k'āñabara tebŭd'e. **48** Mama b'eta zuburia onŭmŭrā kira beu ěā, tebŭsid'a kik'ata nŭmŭā.

49 Marā Daizezebara jōma mitia ne ěā okuaya. Aramaŭnerā ne adua ěbamarēā ne jōma tebŭba ba bada kīrāk'a tāba serabada kīrāk'a okuaya. **50** Tārā biga, mawūāmina kŭya ěbŭrŭ, ħk'ārēba kŭyabid'aipe? Tā biga kīrāk'a b'eba zhiya adu-a b'eaudua.

Jesúsba jarad'a kīma āmaīrā k'azhiruata

(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)

10 1 Mama Capernaúm p̄w̄w̄r̄ud'ebara Jesús wāb̄w̄r̄uta, Judea druad'a wāsia do Jordán kīrārē. Mawūē zhārābara izhira wakusa b̄uredrusid'a, mawūē wakusa miā ūrāg'asia izhi b'̄u kīrāk'a. 2 Mañe fariseorābara orrad'ape wāēābid'ai k'area wid'isid'a zhūmakīrābara āmasia b'̄u k'awuaita izhi wūērā. 3 Mawūē Jesúsbara panaū mawūāsia: ¿Moisēbara sāwūā jarasi?

4 Mawūāi āzhara mawūāsida: Moisēbara idaribisia āmaīnebemata k'arta diamarēā aramañe āmaīta.

5 Mawūānaī Jesúsbara panaū mawūāsia: Arib'aed'a ēbaita marā sora zare baera mawūā b'̄usia. 6 Mawūāmina jēdeuba osid'era zhūmakīrāta, wūērāta osia Daizezebara. 7 Mañeba zhūmakīrābara āmaē b'̄ua zezera, papara, aramañe izhi wūērā ūme pane b'̄ua. 8 Aramañe ūmeta k'akua ab'a pane b'̄ua, mawūē ya ūme ēā, awuarabur̄u k'akua ab'abaia. 9 Aramañe Daizezeba āba b'̄ud'ara zhi āmabiid'e b'̄u ēā zhārābara.

10 Izha jur̄kuad'abara ded'a maū ab'auta Jesúa wid'isid'a.

11 Mawūē mawūāsia: Bariduba izhi wūērāta āmape aw̄w̄r̄uta k'āīb̄w̄r̄ura k'azhiruata oya zhi kīma bī ēā ob̄w̄r̄uba.

12 Wūērāba zhi kīmata āmape aw̄w̄r̄uta k'āīb̄w̄r̄ura k'azhiruata oya.

Jesúsba ibia jarad'a wūāwūārāta

(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

13 Wūāwūārāta Jesúsma wesid'a ibia jara tōb'arimarēā. Mawūāmina izha jur̄kuad'abara kēāsida zhi web̄data.

14 Jesúsba maūta ūdui bī ēāpe mawūāsia: Wūāwūārā m̄ma idu zebiudua, bueamarāūdua, naūrāne kīrāk'a izhi krīcha b'etr̄u Daizezeta Nok'od'ebema. 15 M̄ñā wārīnu marāā jaraya, iab'auba Daizezeta Nok'od'ebemata wūāwūāne kīrāk'a krīcha ēbur̄u mañebemanerā ed'a wā ēā.

16 Mawūāpe wūāwūārā juwad'e edape juwua āzhi ūrū b'̄upe ibia jarasia.

Kūrāta bara b'ad'a

(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

17 Jesús wāne iab'a wāēba zepe izhi kīrābita sāk'ok'od'e k'ob'epe wid'i mawūāsia: Miā Ūrāg'abari, bura biata b'ua, ɔmuārā k'ārēta oi barape Daizeze ūme b'ai jō ēāta jidaira?

18 Mawūāi Jesúsbara mawūāsia: ɔBura mūrā k'ārēā biata jaraburu? Miōta biata b'u ēā, awuaraburu biara ab'abai b'ua Daizezeta. **19** Daizezeba arib'aemarēā jara b'ura buara k'awua b'uta mawūā b'ua: Kīma ēāta eruk'āirārūā. Miā bearārūā.

Nezrugarārūā. Zhārā ūrū sewa neburārūā. Zhārāta sewarārūā. Wawiarua bu zezera bu papara. **20** Mawūāi kūrābara mawūāsia: Miā Ūrāg'abari, muārā maū jōma arib'ae b'ua kūrā wed'auga. **21** Mawūāi Jesúsbara ibiad'e akupe mawūāsia: Buara ne ab'a arib'aeita wāēā b'ua. Mawūē wāpe, buzha ne erub'uta jōma nendope, platara zuburia b'ea diadua, mawūārā ne biata erub'aya ūtre. Aramaūne zepe muta pēwādua bebud'e basiid'u.

22 Kūrābara maū bed'eata ūrīpe sopua wāsia k'ābāēā bara b'u baera.

23 Mawūē Jesúsbara pūruwa akupe izha jurukwad'aa mawūāsia: ɔDaizezeta Nok'od'ebemane ed'ara borekea ed'a wāna ēā bara b'era!

24 Izha jurukwad'ara k'awua ēā krīchasid'a maūta jaraburuba, mawūē Jesúsbara wakusa mawūāsia: ɔDaizezeta Nok'od'ebemane ed'ara borekea ed'a wāna ēā ne biota krīcha b'era! **25** Aguja uriad'e camellota audre bia berab'ari b'eya bara b'uta ed'a wāi k'āñabara Daizezeta Nok'od'ebemane.

26 Mawūāi āzhira wuaaburu k'awua ēā krīcha āzhirāinu mawūāsia: ɔBara b'usid'a mawūāburu k'aita ēdrūipe?

27 Maūne Jesúsbara āzhi aku mawūāsia: Ēdrūira zhārāitara boreke ēā, mawūāmina Daizezebara ēdrubi b'eya, ne jōma boreke baera Daizezeitara.

28 Mawūāi Pedroba mawūāsia: Daibara ne jōma āmaēsid'a, mobe buta pēwā b'ea.

29 Mawūāi Jesúsbara panaū mawūāsia: Muā wārīnu marāā jaraya, iab'auga deta āmaērā, zhi mebērā zhūmakīrārāta, nawek'aurāta āmaērā, zezeta, papata, wūērāta, warrarāta, druata, mu k'area āmaērā, bed'ea biata munebemata jarai

k'area ãmaẽrã, **30** id'i ewade ãmaña jidama cien jidaya deta, mebẽrã zhũmakĩrãrãta, nawek'aurãta, paparãta, warrarãta, druata. Baridua zuburia od'aimina mawũã jidaya, aramaũne ewari tẽã nũmaĩta zeid'era jidaya Daizeze ùme b'ai jõ ãta. **31** Mawũãmima bio zhi zromata b'era zhi zroma ãta duaneña, waya zhi zroma ãta b'eta zhi zromata duaneña.

Jesúsba jarama ùbeata jarad'a izhi bead'aita

(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

32 Od'e wãsid'a wãrĩze wãta Jerusalén pũwũrũed'a, Jesús na taid'e izha jurũkuad'ara pera kuatebasia, izhi k'aid'u wãbũdara pera kuatebasia. Mawũẽ doce izha jurũkuad'ata wakusa awuara jũre edape izhi sãwũã berab'ariita jara mawũãsia: **33** Dazhirã wãrĩze wã Jerusalén pũwũrũed'a, mũ Beubari Bape b'ura maĩnu chãb'arid'aya sacerdoterã nok'orãta b'ea, ùrãg'a Moiséd'e jarabadata b'ea, maũrãbara jarad'aya mũrã bead'amarẽã, aramaũne mũrã chãb'arid'aya judiorã ãta b'ea. **34** Mũrã ãzhima sewak'au b'ũd'eba ud'aya, dau id'od'aya, aramaũne bead'aya, mawũãmima ewari ùbead'e beud'ata piradrũya.

K'ãrẽ wid'id'apead'a Jacoboba Juanba

(Mateo 20:20-28)

35 Jacobo, Juan, Zebedeo warrarãba Jesús orrad'ape mawũãsid'a: Miã ùrãg'abari, daibara krĩña panũã bũa arib'aeita daiba wid'ibũdata.

36 Mawũãnaĩ mawũãsia: ¿Mũã k'ãrẽta oita krĩña panũ?

37 Mawũãĩ mawũãsid'a: Bũta Nok'ota b'ebũrũ maẽ daita nok'o babi jewed'abigarua ab'a bũ juwua araare, ab'a bũ juwua ãk'aare.

38 Mawũãnaĩ Jesúsbara mawũãsia: Marãbara k'awuad'a ãã k'ãrẽ wid'i panũrã. ¿Marã zuburiaita panũka mũ zuburiai k'ĩrãk'ara?

39 Mawũãĩ ãzhara mawũãsid'a: Daibara b'ed'aya.

Mawũãnaĩ Jesúsbara mawũãsia: Marã wãrĩnu mũ zuburiai k'ĩrãk'ara zuburiad'aya. **40** Mawũãmima mũ juwua araare, mũ juwua ãk'aare jewed'abigaira mũãrã diaid'e b'ũ ãã, awuarabũrũ jewed'a paneña Daizezeba maũĩta zhi arib'aemata.

41 Zhi diezba maũta ũrĩnaĩ kĩrũsid'a Jacoboa Juanũ.

42 Mawũe Jesũsbara trũkuape mawũasia: Marãbara k'awua b'ea naũ eũũane nok'ota b'ebara zhãrã āzhi edre erunũmeã, zhi zromata b'era aramaũne zhãrã ũrũ zarea nũmeã.

43 Mawũamina marã mawũã duanaĩne b'ũ eã, awuarabũru marãnebema zhi zromata b'a krĩna b'ũra b'aibara dewaraurãta arib'aebarita. **44** Marãnebema zhi zromata b'a krĩna b'ũra b'aibara jõmaũ nezok'ata. **45** Aramaũ kĩrãk'a mũ Beubari Bape b'ũra ze ēbasia zhãrãba arib'aed'amarẽã, awuarabũru zesia zhãrã arib'aeita, aramaũne mũ bebura diaya zhãrã jõmaũbari.

Bartimeo daũb'errea b'ũta ne ũdubid'a

(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

46 Jericó pũwũrued'a zekuape Jericód'eba Jesũs izha jurũkuad'a bawara wãbũrud'era k'abanata k'aid'u wãsid'a, maũne Bartimeo daũb'errea b'ũta Timeo warrata o k'aita jewed'a b'ũta nebari wid'i b'asia. **47** Maũne Jesũs Nazared'ebemata ũrĩĩ nemi jĩgua mawũasia: ¡Jesũs, bũra rey David'eba uruta b'ũba mũrã sozuburiaru!

48 Mawũãĩ bioba kēãsid'a chupeamarẽã, mawũamina izhara audre b'ia mawũasia: ¡Bũra David'eba uruta b'ũba mũrã sozuburiaru!

49 Mawũãĩ Jesũs pi nũmepe trũnamarẽã jarabũrũba trũ mawũãsid'a: Wãniguarua, piradrũrua, bũra trũ k'ob'ũa.

50 Mawũanaĩ wua āneb'ari b'ũta b'aribuepe piradrũpe zesia Jesũsma. **51** Mawũe Jesũsbara mawũasia: ¿Bũara mũã k'ãrẽta oita krĩnape?

Mawũãĩ daũb'errea b'ũbara mawũasia: Miã Ũrãg'abari, mũta ne ũdubirua.

52 Mawũãĩ Jesũsbara mawũasia: Wãrũã, bũra soid'u k'ob'ũba ēdrũbũrua.

Audre eãne ne ũdusia, mawũe Jesũs k'aid'u tebasia ode.

Jesũs ed'a wãna Jerusalenne

(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

11 1 Jerusalén k'aita babũdad'e, Betfagé pũwũru k'aita Betania pũwũru k'aita zebũdata, Olivo k'atuma kĩrãbita zebũdad'era, Jesũsbara izha jurũkuad'ata ũme zok'abũrũta, **2** mawũasia: Pũwũru zakeid'u wãũdua jari

mazhi kīrābita tab'uid'u, k'āma ed'a wābūdada'era ūdud'aya burro kūrāta jū nūmūta, maūnerā miōta b'arik'a, maūta ēnape weudua. **3** Iab'auba wid'iburuta: ¿K'ārēā k'āwūā obūda ara? Nok'oba nesid'a ad'ape nane diab'ariya audua.

4 Mawūāi wābūdada'era ūdusid'a burro kūrāta jū nūmūta āi puertama, mawūē ēnasid'a. **5** Ūkuru mama k'ob'ebara mawūāsida: ¿Marābara k'ārēā ēnabūda k'āū burrorā?

6 Mawūānāi āzhara jarasid'a sāwūā jaraita Jesúsba jarad'ade, mawūē idaribisid'a. **7** Aramaūne burrorā wesid'a Jesúsma, mobe ūrū b'usid'a āzhid'e wua āneb'ari panūta, mobeburu Jesús jewed'asia ūrū. **8** Biobara bia edabūdata āzhid'e wua āneb'ari b'eta od'e ewarazoasid'a, dewaraurābara pārārā kiduata tud'ape od'e tad'azoasid'a. **9** Zhārābara na wāba tēā uruba nemi jīgua mawūāsida:

¡Bura ibia jarad'aya!

¡Ibia jarad'aya Daizezed'eba zeburura! (*Salmos 118:25-26*)

10 ¡Nok'ora ibia jarad'aya zōrā dazhirāta b'ad'ad'eba rey David'eba zeburura! ¡Daizezera ibia jaraudua ūtrera!

11 Aramaūne Jesús Jerusalénne ed'a wāburud'era, Daizeze ded'a ewara maē wāpe ne jōma akukuape keu baera Betania pūwūrud'a wāsia izha jurūkuad'ata doce bawara.

Ik'azhirua jarad'a higuera ta ne ēāta

(*Mateo 21:18-19*)

12 Nrūēma Betania pūwūrud'eba wābūdada'era jarrasia Jesús. **13** Maūne wawarauba ūdusia bakuru higuera kidua bara nūmūta, mawūē akud'e wāsia zhi ta b'ū k'awuaita, mawūāmina maīnu jūēburud'era zhi kiduatru ūdusia higo zaubari ewari ēbaera. **14** Mawūē Jesúsbara higuera nūmūā mawūāsia: Bū tara miōba wueta k'o ēā.

Maūta ūrīsid'a izha jurūkuad'abara.

Jesúsba miti ēā od'a Daizeze deta

(*Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22*)

15 Jerusalén pūwūrud'eba zebūdada'era Jesús ed'a wāsia Daizeze ded'a ewara maē, mobe āi jurekuasia mama ne nendo b'eta ne eda b'eta. Mesara burekuasia plata k'ābiabadada'era, buguera burekuasia pusirā nendobadada'era. **16** Mobe Daizeze ded'a ewara maē miōta idu berab'aribi ēbasia ne edeira.

(Marcos 11:15)

17 Mañnerã miã ùrãg'aburuta mawũasia: ¿Naũenabemata zhi b'umata mawũã b'ũ ãka:

Mũ dera zhiwid'ibadata nũmã ad'aita jõmaũitabemata nũmaña ab'ũ ãka? Mawũã b'ud'era marãbara nezrugamiãrã de babi nũmũk'ãrĩna. (Isaías 56:7)

18 Maũta ùrĩnaĩ ùrãg'a Moisé'de jarabadabara sacerdoterã nok'orãbara krĩcha jũrusid'a sãwũã bead'aita. Æzhara wawia b'easia jõmaũba bia ùrĩ b'eba izhi ùrãg'ata. **19** Mawũamina keuburud'era Jesús ãĩ wãsia Jerusalennebara.

Higuera ik'azhirua jarad'ata bagud'a

(Mateo 21:20-22)

20 Diaped'a berab'aribudad'era ùdusid'a bakuru higuera bagud'ata k'arrad'eba. **21** Mawũẽ Pedrobara bude bape mawũasia: Miã Ùrãg'abari, akũdua, bakuru higuera bũa ik'azhirua jarad'ara bagusia.

22 Mawũãĩ Jesúsbara panaũ mawũasia: Soid'u k'ob'a b'eaudia Daizeze ùme. **23** Mũã wãrĩnu marãã jaraya, bariduba

k'atuma za nũmuã jarabũrũta: ãĩ wãrũã, pusad'e doid'u wãrũã abũrũta, izhi soma b'e ããne k'ob'ũ ãbũrũ, awuarabũrũ soid'u k'ob'ũba izha jara k'ob'ũra arib'ae nũmaẽdaid'e k'ob'ũra, izha jarabũrũra arib'ae nũmaẽdaya. **24** Maũba muã marãã jaraya, jõma marãba wid'ibũdara zhiwid'i soid'u k'ob'eaudua jidad'aita, mawũãrã marãma zeya. **25** Marã zhiwid'i k'ob'ed'era bed'ea ne ããne edaudua iab'au bawara bĩ ãã b'ebũrũ, marã Zeze ùtre b'ũbid'a marã bed'ea ne ãã b'ũkuamarẽã marãba bia ããta od'apead'ata biod'eaba. **26** Marã bĩ ãã od'ata marãba bed'ea ne ããne edad'a ãbũrũ, marã Zeze ùtre b'ũbid'a marã bed'ea ne ãã b'ũ ãã marãba bia ããta od'apead'ata biod'ebara.

Zareata Jesúsd'e

(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

27 Wakusa Jerusalén pũwũrũed'a zekuape Daizeze ded'a ewara maẽ Jesús taid'e, izhima zesid'a sacerdoterã nok'orãta, ùrãg'a Moisés'd'e jarabadata, nok'orãta. **28** Mobe mawũãsid'a: ¿K'aiba obi b'ũ b'ũa ob'ũra? ¿K'aiba diasi zareara b'ũa ob'ũta onũmaĩrã?

29 Mawũãnaĩ Jesúsbara panaũ mawũãsia: Muãbid'a marãã wid'iya. Panuũdua, mawũãrã muãrã marãã jaraya k'aiba obi b'ũta muã ob'ũra. **30** Zhãrã buru k'oemarẽã Juan, ¿Ûtrebemaba zok'asika o zhãrãba? Panuũdua.

31 Mawũãĩ ãzhirãĩnu mawũãsid'a: Dazhirãba Ûtrebemaba zok'asia ad'ara, ¿mobera k'ãrẽã ijãna ãbasi aya? **32** ¿Maũne dazhirãbara sãwũã zhãrãba zok'asia ad'aibe? Æzhara aramaũne zhãrãta wawiasid'a, jõmaũma Juan wãrĩnu Daizezeba bed'eata jarabibarita b'ũ baera. **33** Mawũẽ panaũbũdata Jesúa mawũãsid'a: Daibara k'awuad'a ãã.

Mawũãnaĩ Jesúsbara panaũ mawũãsia: Muãbid'a marãã jara ãã k'aiba obi b'ũra muã ob'ũra.

Uvad'e trajabadata bia ããta b'ead'a

(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

12 **1** Mobe bũrũ Jesúsbara ne bio jarak'a mawũãsia: Ûmakĩrãba uvata upe serrape osia uva b'ata piabarita. Mobe uva akũita pãrãsia deta ùtu draso, mobe uvad'e trajabadaa arrendape wãsia wawara. **2** Uva b'ũabada ewade nezok'ata zok'asia uvad'e trajabadama, uva izhaa diabũdata

jidamarẽã. **3** Mawũãmina maũrãbara jirtopota jirachisid'a, aramaũne buesid'a juwuaawa. **4** Wakusa nezok'a awuruta ãzhima zok'aburura mong'araba tab'ari puosid'a buruta, mobe ik'azhirua jarasid'a. **5** Wakusa awuruta zok'aburura beasid'a. Dewara bio zok'aburura ùkuru jirachisid'a, ùkuru beasid'a.

6 Wad'i ab'a erub'uta erub'asia zhi warra izha kuãg'ata. Maũsid'a maũrãma zok'aburuta mawũasia: Wawiad'aya mu warrara. **7** Mawũãmina uvad'e trajabadara ãzhirãinu mawũasid'a: Ne zhi zezed'era naũba jidaya. Mawũẽ bead'aya, izha jidaita b'ura aramaũne dazhirãba jidad'aya. **8** Aramaũne jirtopota beasid'a, mobe ãi b'aribuesid'a uvad'ebara.

9 ¿Aramaũnerã uva zhibaribara sãwũã oiipe? Wãpe beakuaya uvad'e trajabadara, mobe uva izhid'era chãb'ariya awururãã.

10 ¿Aramaũ kãrãk'a mu seribid'a ãnebemata zhi b'umarã marãbara led'ak'a kãrãk'a duanu ãka?:

¿Jara b'ũ ãka de obadaba mong'ara seri ããne
b'ud'apead'ara wag'auta b'esita.

11 Daizezeba mawũã osi baera dazhirãma ne bia ab'ũ ãka?

(*Salmos 118:22-23*)

12 Jida krĩnasid'a mawũã ne jaraburubara ãzhita jaraburuta k'awuabudaba. Mawũãmina k'abanata wawiabudaba ãmaẽbudata wãsid'a.

Rey Romanebemaïta plata diabadad'ebema

(*Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26*)

13 Fariseorãta ùkuru rey Herode pẽwã b'eta ùkuru Jesúsma zok'asid'a wãẽã bed'eabid'amarẽã. **14** Mawũẽ maũrã zekuape mawũasid'a: Miã Ûrãg'abari, daiba k'awua b'ed'era buara jara b'ua wãrãta, buara krĩcha zhãrãneã zhi edebi ãã buara aku ãbaera zhãrãnebemata. Awuaraburu wãrĩnuta jara b'ua Daizeze ota. ¿Diasia b'uka rey César plata diabadara, o dia b'e ã? ¿Diad'aid'e b'uka o diad'aid'e b'ũ ã?

15 Jesúsbara k'awuasia ãzhira sewa bibauta k'ob'eta, mawũẽ mawũasia: ¿Mũrã k'ãrẽã wãẽãbid'aita k'opanũ? Denario ab'a mũma weudua mũã akũita.

16 Æzha wed'ai Jesúsbara mawũasia: ¿Naũnerã k'ai zata nũmũ, k'ai trũta b'ũ nũmũ?

Mawũãĩ ãzhara mawũasid'a: Césard'ea.

17 Mawũãnaĩ Jesúsbara panaũ mawũãsia: Césard'era César diaudua, Daizezed'era Daizezea diaudua.
Mawũãĩ bia akũdruasid'a izhira.

Beud'ata piradrũd'aid'ebema

(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

18 Maũne saduceorãta zesid'a Jesúsma, maũrãbara jara b'ea beud'ara piradrũ eãta, mawũẽ wid'i mawũãsid'a: **19** Miã Ũrãg'abari, Moisébara bed'eata b'ud'ata mawũãsia: Mebea iab'aud'eta beubũrud'e zhi kĩma ãmaẽburũta warrata ãmaẽ eburũ zhi mebeaba edaibara, aramaũne zhi mebea beud'ata warra barabiya. **20** Ewari ab'a mebẽrãta siete pãina bazhia, nabemata miã k'ãĩpe beusia warra ne eã. **21** Mawũẽ maũ wũerã zhi tẽãbemaba k'ãĩpe maũsid'a beubũrũba warra ãmaẽ ebasia. Ab'arika berab'arisia zhi ũbeasid'a. **22** Sietera jõma mawũã berab'aribũrũba miõba warrarã ãmaẽ ebasia. Nũmũne beusia wũerãsid'a. **23** K'õbe beud'ata piradrũbũdad'era, ¿zhirãnebemabara sãũba izhi wũerã baipe mawũã sieteba ãzhi wũerã babid'apead'ara?

24 Mawũãnaĩ Jesúsbara panaũ mawũãsia: Marã wãẽã b'eba maũẽnabemata zhi b'ũmarã sãwũãta k'awuad'a eã, miã Daizeze zareara sãwũãta k'awuad'a eã. **25** Beud'ata piradrũbũdad'era miã k'ãina eã, awuarabũrũ ángelerã ũtre b'e k'ĩrãk'a b'eaya. **26** Mawũãmina beud'ata piradrũd'aid'ebema, ¿marãbara Moisé librod'era led'ak'a k'ĩrãk'a b'eta Daizezebara urũta nũmũ maẽba Moiséa mawũãsi eka?: ¿Mũrã Abraham Zhibaria, Isaac Zhibaria, Jacobo Zhibaria asi eka?
27 Aramaũnerã Daizezera beukuad'a Zhibari eã, awuarabũrũ zok'ai b'e Zhibaria. Mawũẽ marã biod'e wãẽã b'ea.

Zhi zromata b'ũa arib'aed'ai b'ũta

(Mateo 22:34-40)

28 Ũrãg'a Moiséd'e jarabadaba ab'ãuba Jesús orrasia, saduceorãba wid'ibũdata bia panaũburũta ũrĩpe wid'i mawũãsia: ¿Sãũta zhi zromape Daizezeba arib'aemarẽã jara b'ũta jõmaũnebema?

29 Mawũãĩ Jesúsbara jarabũrũta panaũ mawũãsia: Jõmaũnebema zhi zromata Daizezeba arib'aemarẽã jara b'ũra mawũã b'ũa: Israel b'ebara ũrĩũdua: Nok'o Daizezera ab'a b'ũa.

30 Nok'o Daizezera soid'u kuãg'arua, buzhi jawureid'uba, buzhi krîchaid'uba, buzhi zareaid'uba. **31** Maũ zhi ũmeta dewara mawũa b'ua: Zhārã kuãg'arua buzhi kîrāk'a. Daizezeba arib'aemarēã jara b'ura awuru audre zhi zroma ne ēã maũrã k'ãñabara.

32 Mobeburu ũrãg'a Moiséde jarabaribara mawũasia: Miã ũrãg'abari, bua wãrînutu jaraburu kîrāk'a Daizezera ab'a b'uta awuru izhi kîrāk'ara ne ēã. **33** Mawũa Daizezeta soid'u kuãg'aira, dazhi jawureid'uba, dazhi zareaid'uba kuãg'aira, zhārã dazhi kîrāk'a kuãg'aira audre biga nendawuruta bio Daizezeita bai k'ãñabara.

34 Mawũa krîchade panaũburuba Jesúsbara mawũasia: Bura Daizezeta Nok'od'ebemane babod'oa.

Aramaũne miõba wueta k'ãrē wid'id'a ēbasia.

¿K'aid'eba uru zhārã Ēdrubira?

(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

35 Daizeze ded'a ewara maẽ Jesús miã ũrãg'a mawũasia: ¿ũrãg'a Moiséde jarabadabara jara panuka zhārã Ēdrubira rey David'eba uruta? **36** Davidbara Jawurebiad'eba mawũasia:

Daizezebara mu Nok'oa mawũasia: Mu juwua araare
jewed'arua, bu jura b'eta jõma muã bu jêrũ edre
b'uyeed'a. *(Salmos 110:1)*

37 Davidba mawũa izhi Nok'oa ad'ara, ¿sãwũa bari k'ãwũta izhid'eba uruta b'aïpe? K'abanabara Jesús bed'eara ũrĩ b'easia ũrĩ krĩña.

Ũrãg'a Moiséde jarabadad'ebema

(Mateo 23:1-36; Lucas 11:37-54; 20:45-47)

38 Jesús miã ũrãg'a numunerã mawũasia: Kîrãkuita b'eaudua ũrãg'a Moiséde jarabada k'area, zhi zromane tebaita wua eid'u drasoã jũ teba krĩnadea, ãzhi wawia salud'aita krĩnadea puwurude k'abana maērã. **39** Nok'orãta jewed'abari maẽ jewed'a krĩnadea de zhi jurebadata nũme maērã, nok'orãta jewed'abari maẽ jewed'a krĩnadea nek'ode trübudad'era. **40** Deta wũērã pēdrarãneta jãrĩ b'ea, mobe zhãrãma bia numãita dããrã zhiwid'ibada. Maũneba maũrã Daizezebara audre pua k'awua oya.

Ofrenda diad'a wũerã pẽdraba

(Lucas 21:1-4)

41 Ofrenda ed'a kenab'aribada maẽ kĩrãbita Jesús jewed'a k'ob'ud'e, akũ k'ob'asia zhãrãba plata ed'a kenab'ari k'opanãta. Bara b'ebid'a bioba plata bio ed'a kenab'ari k'opanasia. 42 Maũne wũerã pẽdrata zuburia b'ũta zepe moneda zakerãta ũme ed'a kenab'arisia bio vale eãta. 43 Mawũe Jesúsbara izha jurũkuad'ata trũpe mawũãsia: Muã wãrĩnu marãã jaraya, naũ wũerã pẽdrata zuburia b'ũbara jõmaũ k'ãñabara plata audre ed'a kenab'aribũrũa. 44 Wuaabemabara ed'a kenab'aribũda plata aud'ubemata, mawũãmina naũ wũerãbara zuburia b'ud'e jõma ed'a kenab'aribũrũa izhi nek'oita erub'ad'ata.

(Marcos 12:43)

Jesúsba jarad'a Daizeze de ãrĩnaĩta

(Mateo 10:16-25; 24:1-28; Lucas 17:22-24; 21:5-24)

13 1 Daizeze ded'a ewara maẽba Jesús ãĩ zebũrud'era izha jurũkuad'abara ab'ãuba mawũãsia: Miã Ũrãg'abari, akũdua, mong'ara bi-ia ked'ea, dera bi-ia nũmeã.

2 Mawũãĩ Jesúsbara panaũ mawũãsia: ¿Bua akũ k'ob'ũra de zromata nũme eka? K'ãwũã nũmerã mong'ara ab'ari mong'ara ũrũbid'a k'ob'a eũaya ãrĩbũdaba.

Sãwũãĩnebema eũũã jõĩ nawed'a

(Mateo 24:3-28; Lucas 21:5-6)

3 Olivo k'atumane Jesús jewed'asia Daizeze de kĩrãbita. Maũne Pedrobã, Jacobobã, Juanbã, Andrẽsbã dob'ããa wid'i mawũãsid'a: 4 ¿Daia jaradua, sõmbed'epe Daizeze deta mawũã ãrĩnaĩrã? ¿Sãwũãĩpe maũta jõma arimaẽ berab'ariira?

5 Mawũānaĩ Jesúsbara panaũ mawũāsia: Kĩrākuita b'eaudua miõã zhi sewabid'a ēbaita. **6** Nũmũne bio sewata mũneba zebudabara mawũānaña: Mũrã zhãrã Ēdrũbia. Aramaũne bio sewad'aya. **7** Marãbara zhõta ũrĩnaña namabid'a aĩbid'a, maũnerã perarãũdua, mawũã berab'ariibara, mawũāmina wad'i ēbaya ewari nũmũta jõĩrã. **8** Drua tab'eta drua awũrũta tab'e bawara zhõnaña, nok'orãta nok'orã awũrũ bawara zhõnaña. Baridu maẽ nũmeña ējũã ureta, jarrabata. Maũ jõma puata jẽdeba nũmeña.

9 Mazhikusa kĩrākuita b'eaudua, marã chãb'arid'aya nok'orã wag'aurãã, de zhi jũrebada nũme maẽ marã ud'aya. Nok'orã kĩrãbita, reirã kĩrãbita marã eded'aya mũ k'area, aramaũne marãbara mũnebemata maũrãã jarad'aya. **10** Bed'ea biata mũnebemata ewari nũmũ jõĩ nawed'a nok'orãã chãb'arid'aita edebudad'era jarad'aibara zhãrã jõmaũã. **11** Marãta sopuarãũdua k'ãrẽta jarad'ai k'areara, miã krĩcharãũdua, awuarabũrũ maũnerã Jawurebiaba jarabibũrũta jaraudua, aramaũnerã marãta bed'ea ēã, awuarabũrũ bed'eaya Jawurebiata.

12 Mebeabara bead'amarẽã chãb'ariya zhi mebeata, zezebara zhi warrata. Warrarã bĩ ēãd'aya ari āzhi zhibarirã bawara, aramaũne beakuabid'aya. **13** Jõmaũba marã jurad'aya mũ k'area, mawũāmina mũta pẽwã zuburiata jõĩĩnu nũmũrã ědrũya.

14 Jaid'ebema ne mitiata nũmũbudata marãba ũdubudad'era, Daizezeba bed'eata jarabibariba Danielba jarad'ata ũdud'aya. Daizeze ded'a nũma ēbai b'ũta nũmũnaña. Mawũẽ zhi naũ lebũrũbara maũ sãwũãta k'awuarua. Mobebaira Judead'e b'era merũ wãẽbaudua k'atumaẽna. **15** De ũrũ k'ob'ũra ud'ub'aepe ed'a wãrãrũã k'ãrẽ bũzhi ded'abema jiraedaira. **16** Meã k'ob'ũra deid'u zerãrũã bũzhi wua jiraedaira. **17** B'iog'oa b'era, wũãwũã jud'ebema erub'era zuburiad'aya maũ ewadera. **18** Mawũẽ zhiwid'iudua marã mawũã merũbudad'era nũma ēbamarẽã kue ewarita. **19** Maũ ewadera zuburiatrũ nũmaña, Daizezeba ējũã osid'ebemata id'ibasiid'u mawũãrã ne ēãta nũmaña, miã tẽãbid'a mawũãrã nũma ēbaya. **20** Maũ ewarita Daizezeba k'akutua nũmũ ēbũrũ miõta zok'ai b'a ēã. Mawũāmina izha zhi jũrũmata b'e k'area k'akutua nũmũsia maũ ewarira.

21 Mawũẽ iab'ãba zhãrã Ēdrũbita za b'ũa abũrũd'era, o zawa b'ũa abũrũd'era ijãrãũdua. **22** Nũmũne zhãrã sewata zhãrã ědrũbita b'eaya, sewata Daizezeba bed'eata jarabibarid'e b'eaya,

ūdud'ak'ata od'aya zhārā sewad'aita, sewaita ob'ed'ara sewad'aya Daizezeba zhi jurumata b'esid'a. **23** Mawūē marā kīrākuita b'eaudua, muārā maūta jōma marāā jaraburu nawed'a.

Jesús zeid'ebema

(Mateo 24:29-44; Lucas 21:25-36)

24 Jari ewadera mawūā zuburia nūmana tēāne ūmadaura pārīguya, jed'ek'ora ūna ēbaya. **25** Chīdaura bājāneba jurzoaya, ne zarea zromarāta bājānebema puruderread'aya.

26 Mobeburu mu Beubari Bape b'ad'ara jārārāne uruta ūdud'aya k'ābāēā zarea bara kīrāwārēā. **27** Mobeburu muārā ángelerā murērāta zok'aya, aramaūne āba jured'aya muā zhi jurumata baridu maē b'eta wawara b'eta.

28 Bakuru higuerad'eba sāvūāta k'awuauudua: Zhi jīwīnita wikuburud'era marābara k'awuabada poag'a k'aita bata.

29 Aramaū kīrāk'a muā jara nūmūta arimaē berab'ari busad'ewata marāba ūdubudad'era k'awuauudua mu zeira k'aita bata. **30** Muā wārīnu marāā jaraya, zhārā b'era neba ēwed'a muā jara nūmūrā jōma arimaē berab'ariya. **31** Bājā, drua nebaya, mawūāmina mu bed'eara bari neba ēā.

32 Mawūāmina k'ārē ewade k'ārē ūmadaud'e mawūā berab'ariira miōba k'awua ēā, miā ángelerā ūtre b'ebid'a k'awuad'a ēā, miā muābid'a k'awua ēā, awuaraburu k'awua b'ua mu Zezeburu. **33** Maūba dauba b'eaudua, zhiwid'i b'eaudua, marābara k'awuad'a ēbaera murā k'ārē ewade zeita.

34 Aramaūnerā ūmakīrāta wawara wāna kīrāk'a berab'ariya, izhi dera āmaēburūta nezok'arā izhid'ea chāb'arisia, ab'a ab'aua ded'ekasia k'ārē oita, de akūbaria jarasia dauba b'amarēā. **35** Marāsid'a dauba b'eaudua, k'awuad'a ēbaera mu sōmbed'e zeira, baucha zeya keuburud'e, o ewari ēsadra, o eterre beruburud'e, o diaped'a. **36** Mobed'eba aritiaud'e zeburud'era ūdu ēbaya marā k'āi nūmeta. **37** Muā marāā jaraira jōmaūā jaraya: Dauba b'eaudua.

Krīcha jurud'apead'a Jesús bead'aita

(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

14 1 Ewari ūme wāēā nūmasia Egiptod'eba ēzoad'ata krīcha fiesta obadata, maūnerā pan ne oreguea ne ēā k'obada. Maūne sacerdoterā nok'orāta ūrāg'a Moiséd'e jarabada

bawara krīcha jūrūsid'a Jesús sāwūā sewad'ape jidad'aita, aramaüne beabid'aita. **2** Mawūē mawūāsid'a: Fiestad'era bead'a ēā zhārāta kīrūna ēbamarēā p̄w̄w̄rud'e.

Jesús burud'e kerata wead'apead'a

(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

3 Jesús Betaniane b'ūta, Simónta aid'aba k'aya b'ad'a ded'a b'ud'e, nek'o n̄m̄m̄ne wūērāta zeburūta kera nardo ne ūtuta jiwado mong'ara omane wepe ob'uetape kera Jesús burud'e ūrū weasia.

4 Maüne ūk̄ur̄ kīrūb̄data āzhirāīnu mawūāsid'a: ¿Kera k'ārēā k'āwūā weabue? **5** Ewari treciento trajad'abari nendoid'e b'asia denario trecientobari, mobed'eba maū platara diak'ausia zuburia b'ea.

Aramaüne bī ēā jarasid'a maū wūērā.

6 Mawūē Jesúsbara mawūāsia: Idaribiudua, ¿k'ārēā miāsēā eruk'opan̄? M̄ k'āwūā ob̄ur̄ra biata ob̄ur̄a. **7** Zuburia b'era marā bawara ewariza b'eaya, mawūē marāba k'areba krīn̄ab̄dad'era k'areba b'ed'aya. Mawūāmina m̄r̄ā marā bawara ewariza b'a ēā. **8** Naū wūērābara izha osia b'ūta ob̄ur̄a. M̄ k'akuara nawed'a keraba tūā ob̄ur̄ba arib'aeb̄ur̄a m̄ wuag'a b'ud'aita. **9** M̄ā wārīnu marāā jaraya, baridu maē ējūā jōmaüne bed'ea biata m̄nebemata jarab̄da maē naū wūērāba k'āwūā ob̄ur̄sid'a neb̄ur̄d'aya, izhira aramaüne krīchabadaya.

Juda wāna Jesús chāb'ariita

(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

10 Juda Iscariote Jesúsba doce jūrūkuad'ad'ebemata sacerdoterā nok'orāma wāsia Jesús chāb'ariita. **11** Āzha maūta ūrīnāī sobiad'ape plata diaita jarasid'a. Mawūē Judabara kīrākuita b'esia sāwūā chāb'ariita.

Zhiko od'apead'a Jesúita

(Mateo 26:17-29; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30)

12 Fiesta ob̄data ewari nabemane pan ne oreguea ne ēā k'obadad'e oveja zaketa beabadad'e izha jūrūkuad'abara Jesúa mawūāsid'a: ¿B̄ara sāma od'aita krīn̄ape Egiptod'eba ēzoad'ata krīcha nek'obadara?

13 Mawũānāi izha jurũkuad'ata ũme zok'aburũta mawũāsia: Wāũdua Jerusalén pũwũrud'a, maĩnu marābara ũmakĩrāta daucha zeya zok'od'e baniā ak'ob'ũta, maũ k'aid'u wāũdua. **14** Deid'u wāburũ maē de zhibaria mawũāũdua: Miā Ũrāg'abariba mawũāsia: ¿Kũd'a sāma b'ũ Egiptod'eba ězoad'ata krĩcha k'obadata muā mama k'oira muā jurũkuad'a bawarauba? **15** Izhara marāā ũdubigaya kũd'a ũrũbema kũd'a zromata zhi araa omata, mama zhiko oudua dazhirāĩta.

16 Izha jurũkuad'ara wānape Jerusalén pũwũrud'e ed'a wābũdad'era ũdusid'a izha jarad'a kĩrāk'a. Zhikora aramaũne osid'a Egiptod'eba ězoad'ata krĩcha fiesta obadata.

17 Keubũrud'era Jesũs zesia izha jurũkuad'ata doce bawara. **18** Mobe jewed'a duanepe nek'obũdad'era Jesũsbara mawũāsia: Muā wāĩnu marāā jaraya, marānebemata iab'a mu ũme nek'o k'ob'ũba mũrā chāb'ariya.

19 Mawũāĩ āzhira sopusabũdaba ab'a ab'aũba mawũāsida: ¿Mawũā oira mũka?

20 Mawũānāi Jesũsbara panaũ mawũāsia: Muā doce jurũkuad'aba ab'aũba mawũā chāb'ariya, maũbara mũrē kĩrāk'a panta sũmbera k'ob'ũa eped'ek'od'e. **21** Wāřānebai mu Beubari Bape b'ũra mũnebemata b'ũ tab'ũd'e berab'ari wā, ¿mawũāmina zuburiaya mu chāb'aribũrũra! Biga bak'ausia maũ tod'a ěbaita.

22 Nek'o duanune Jesũsbara pan jiraedape maũbari Daizezea zhibia jipe b'ũape ded'ekaburũta mawũāsia: Jidaudua, naũ mu k'akua.

23 Mobeburũ vino copad'e jiraedape maũbari Daizezea zhibia jipe ded'ekasia, mawũē dosid'a jōmaũba. **24** Mobeburũ mawũāsia: Naũ mu wata Daizezeba zhārā ědrũbiid'ebemata zhiwid'ita mũmeña, mũrā biobari wa erezoaya. **25** Muā wāĩnu marāā jaraya, mũārā vino wueta do ěā, marā bawarauba jari ewade zhiwid'ita doyed'd'a Daizezeta Nok'o maē.

Jesũsba jarad'a Pedroba ũduk'a aita

(Mateo 26:30-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

26 Trũābi Salmota trũānape wāsid'a Olivo k'atumaĩnu.

27 Maũne Jesũsbara mawũāsia: Marābara mũrā jōmaũba āmaēnaña nane diamase. Maũēnabemata zhi b'ũmata mawũā b'ũa:

Muārã āzhi akubarita beaya, mawũe oveja jãrãzoaya.

(Zacarias 13:7)

28 Mawũamina mta beud'ata piradruburud'era murã marã na wãña Galileaed'a.

29 Mawũãĩ Pedroba mawũãsia: Bura jõmaũba ãmaẽbũdaid'u muã bura ãmaẽ ãã.

30 Mawũãĩ Jesúsbara mawũãsia: Muã wãrĩnu bña jaraya: Nane diamase gallo beruma ãme berui nawed'a bña murã ũduk'ata jarama ũbea jaraya.

31 Mawũãĩ Pedrobara wuaaburu mawũãsia: Bu ãme beuita baburusid'a muã bura ũduk'ata jara ãã.

Mawũãĩ jõmaũba ab'arika jarasid'a.

Jesús zhiwid'id'a Getsemaníe

(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

32 Getsemaní abadaid'u zekuape Jesúsbara izha jurũkuad'aa mawũãsia: Nama jewed'audua, mta zhiwid'i k'ob'ued'a.

33 Mobe izhi bawara edesia Pedrota, Jacobota, Juanta, maũnerã k'ãbãã sopua k'ob'esia. **34** Mawũe mawũãsia: Murã sopuaba beuita k'ob'ua, nama duanedua, ũrũma k'opanadua.

35 Mobe arajĩga wãpe egoroma b'arru k'ob'epe zhiwid'isia Daizezema bigaburu izhira zuburiabi ãbamarãã. **36** Izhara mawũãsia: Zeze, bũitara ne jõma borekea, mawũe murã zuburiabirãrũã, mawũamina arib'aerãrũã muã krĩnata, awuaraburu arib'aedua bũzha krĩnata.

37 Mobe zeburud'e k'ãĩ nũmeta ũdui Pedroa mawũãsia: ¿Simón, bura k'ãĩ nũmuka? ¿Bura ũrũma k'ob'a b'e ãka hora ab'abid'a? **38** ũrũma k'opanadua, zhiwid'iudua wããana ãbaita. Marãbara wãrãne biata okrĩna b'ea, mawũamina k'akuabara b'e ãã nũmuã.

39 Wakusa wãpe zhiwid'isia ab'au bed'eata jara. **40** Mobe wakusa zeburud'era wakusa ũdusia k'ãĩ nũmeta, dapeba āzhi dabura k'ab'ari erunũmasia. Mawũe k'awuad'a ãbasia k'ãrãta jara panaũnaĩrã. **41** Zema ũbeata zepe mawũãsia: Marã ya k'ãĩbũda, ya ãnaũbũda. Mu ewarira arababuru, mu Beubari Bape b'ura chãb'arid'aya k'azhirua omiãrã juwuad'e.

42 Pirab'ariudua, wãdrũ. K'aita ba mu chãb'ariira.

Jesús jidad'apead'a

(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:2-11)

43 Jesús wad'i bed'ea k'ob'ud'e zesia Judata, maũ doced'ebema basia, izhi bawara zhãrã bio zesid'a kuchoed'a bakurued'a. Maũrã zok'asid'a sacerdoterã nok'orãba, ùrãg'a Moisés'de jarabadaba, nok'orãba. **44** Judabara sãwũã chãb'ariita jarad'ata mawũãsia: Muã kîrãma nigaburuta maũta izhia, maũta jidaudua, mobe bia jũ edeudua. **45** Aramaũne zepe Jesús orrape mawũãsia: Miã Ùrãg'abari.

Mobe kîrãma nigasia.

46 Aramaũne Jesús jidasid'a. **47** Mawũẽ mama k'opanubara ab'auba kuchota èpe tusia sacerdote wag'au nezok'ata, mawũẽ urawesia kũwũruta.

48 Maũnerã Jesúsbara mawũãsia: ¿Mũrã nezrugamiã kîrãk'a kuchoed'a bakurued'a zebudak'a mũ jidad'e? **49** Mũrã ewariza marã bawara b'uta Daizeze ded'a ewara maẽ miã ùrãg'a b'asid'era mũrã jidad'a èbasia. Mawũãmina k'ãwũã berab'ariya, aranaũne arimaẽ berab'ariya naũẽnabemata zhi b'umata.

50 Izha jurũkuad'abara jõmaũba Jesús ãmaẽbũdata merũ wãẽbasid'a.

Kũrãta merũ wãẽbad'a

51 Maũne kũrãta k'aid'u jũdruburuta bari burub'aba k'akua bura b'uta jidasid'a. **52** Mawũãmina izhara burub'a kenetape èk'ad'a merũ wãẽbasia.

Jesús eded'apead'a wag'aurã kîrãbita

(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-71; Juan 18:12-24)

53 Jesús wesid'a sacerdote wag'auma, maũnerã zhi juresid'a sacerdoterã nok'orãta, dewara nok'orãta, ùrãg'a Moisés'de jarabadata. **54** Pedrora arajĩga k'aid'u wãsia sacerdote wag'au drog'oaid'u ed'a. Mobe Daizeze de akubada bawara jewed'asia tebũ k'ã. **55** Maũne sacerdoterã nok'orãba, nok'orã wag'aurã jõmaũba krĩcha jurũsid'a Jesú ùrũ zhãrã sewa nebũrubid'aita, aramaũne chãb'arid'aita bead'amarẽã, mawũãmina mawũã ob'ed'a èbasia. **56** Zhãrã bio Jesú ùrũ sewa nebũrusid'a, mawũãmina ãzhi bed'eara ab'arika èbasia. **57** Maũne ùkũrũ

piradrud'ape Jesú ūrū sewa neburu mawūāsida: **58** Daiba ūrībudad'era naūbara mawūāsia: Muārā ārīña naū Daizeze de juwuaba od'apead'ara, mobe awuruta ewari ūbeade pārāña juwuaba obuda ēāta.

59 Maūnebid'a āzhi bed'eara ab'arika ēbasia. **60** Mawūē sacerdote wag'auta āzhi ēsadra piradrūpe Jesúa wid'i mawūāsia: ¿Būara panaū ēka? ¿Wārīnuka naūrāba jarabudara bud'ebemata?

61 Mawūāi Jesús chupea k'ob'ūba panaū ēbasia. Mawūē sacerdote wag'aubara wakusa wid'i mawūāsia: ¿Būra zhārā Ēdrubita Daizeze Warrak'a?

62 Mawūāi Jesúsbara mawūāsia: Mūrā izhia. Mawūē mū Beubari Bape b'ad'ara ūdud'aya Daizeze zhi zroma juwua araare jewed'a b'ūta, jārārāne uruta ūtreba.

63 Mawūāi sacerdote wag'aubara kīrūbiba izhikusa izhi wuata k'ōētape mawūāsia: ¿Izhi ūrū k'ārēta āmaña jarad'amarēā nesid'a b'eaibe? **64** Marābara ūrībuda aramaūne Daizezema mitia bed'eaburuta. ¿Mawūē marāma sāwūāpe? Mawūāi āzhi jōmaūba jarasid'a bed'eata bara b'ud'eba bead'ai barata.

65 Aramaūne ūkūrūbara dau id'o jirpanesia, kīrā pārīnape jirachi jirpanuta mawūāsida: Ari maē jaradua k'aiba jirachita. Daizeze de akūbadabid'a tachi jirpanesia kīrāma.

Pedroba ūduk'a ad'a Jesús

(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-29)

66 Pedro ud'a drog'oad'e b'ud'e, wūērārā nezok'arāta ab'a zesia sacerdote wag'aud'eta. **67** Maūne Pedro tebū k'ā k'ob'ūta ūdui akupe mawūāsia: Būsid'a b'asia Jesús Nazared'ebema bawara.

68 Mawūāi izhara merāburuta mawūāsia: Maū muārā ūduk'a, muārā k'awua ēā būa k'ārē jara k'ob'ūra.

Mawūāpe ed'a zebadaid'u wāburud'era gallo berusia.

69 Nezok'a wūērāba wakusa ūdui mama k'ob'ea mawūāsia: Za naū āzhirānebema.

70 Mawūāi izhara wakusa merāsia. Audre ēāne mama k'ob'ebara wakusa Pedroa mawūāsida: Būra Galilead'ebema baera wārāne k'āūrānebema, bū bed'eaburura bed'ea b'ua k'āūrā kīrāk'a.

71 Mawũānāi izhita wārĩnu bed'ea ēburu Daizezebara izhik'awua zuburia oya ape mawũāsia: Muārā maũ ũduk'a marāba jara k'opanurā.

72 Maũ daucha gallo berusia beruma ũmeta. Mobeburu Pedrobara bude basia Jesúsba mawũānata: Gallota beruma ũme berui nawed'a bua murā ũduk'ata jarama ũbea jaraya. Maũta krĩchape Pedro jēgasia.

Jesús eded'apead'a Pilato kĩrābĩta

(Mateo 27:1-2, 11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

15 **1** Diaped'a bed'easid'a sacerdoterā nok'orāta, dewara nok'orāta, ũrāg'a Moiséde jarabadata, jōma nok'orā wag'aurāta, mobe Jesús juwua tājũ eded'ape Pilatoa chāb'arisid'a Roma bid'ata nok'oa.

2 Mawũē Pilatobara wid'i mawũāsia: ¿Bura Rey judíorāneka?

Mawũāi Jesúsbara panaũ mawũāsia: Ara buzha jaraburu.

3 Sacerdoterā nok'orābara ne bio jara ji k'opanasia.

4 Mawũē Pilatobara wakusa wid'i mawũāsia: ¿Bura panaũ ēka? Bura ne bio jara ji k'opanuã.

5 Mawũāsiid'u Jesúsbara panaũ ēbaera Pilatora k'awua ēã krĩchasia.

Jarad'apead'a Jesús beabimarēã

(Mateo 27:15-31; Lucas 23:13-25; Juan 18:38—19:16)

6 Egiptod'eba ēzoad'ata krĩcha fiesta obada ewade Pilatobara cárceld'e b'eta ab'a ēdrubi b'asia zhārāba ēdrubimarēã jarabudata.

7 Maũne b'asia ab'a Barrabás abadata, awururā izhi bawara zhārā beakwad'a bawara cárceld'e b'eta nok'o bawara zhōnata b'asia.

8 K'abanata zekuape Pilatoa jarasid'a izha ok'awa b'ũ kĩrāk'a omarēã.

9 Mawũē Pilatobara panaũ mawũāsia: ¿Marābara krĩnadeka muã ēnāita Rey judíorāneta?

10 Pilatobara k'awuasid'a sok'azhiruaba izhaa chāb'aribudata sacerdoterā nok'orābara.

11 Sacerdoterā nok'orābara k'abanata k'ob'ea jarasid'a ēdrubiita jarad'amarēã Barrabáta.

12 Mawũē Pilatobara panaũ wakusa mawũāsia: ¿Mobera muã sāvũã oita krĩnadepe marāba Rey judíorāneã apanurā?

13 Mawũāi āzhara nemi jĩgua mawũāsida: Cruzde k'achibirua.

14 Mawũānāi Pilatobara mawũāsia: ¿K'ārē bia ēāta osi? Mawũāi āzhara wuaaburɯ nemi jġgua mawũāsida: ¡Cruzde k'achibirua!

15 Mawũānāi Pilatora zhārā bawara bia b'e krīnaba ēnasia Barrabāta, waya Jesúra ubigape chāb'arisia cruzde k'achid'amarēā.

16 Mawũē soldaorābara Jesús ed'a edesid'a nok'o ded'a soldaorā tab'uid'u, mawũē buredrusid'a soldaorā jōmaūba.

17 Reyba jūbari kīrāk'a jūbisid'a wua granateta, burud'e joatrusid'a corona jūk'ara uruta purrad'ape. **18** Mobe mawũāsida: Kua, judíorā Rey.

19 Bakuruba tawe jirpanesia buruma, dau id'o jirpanesia, sāk'ok'od'e k'ob'e jirpanesia wawiabuda kīrāk'a. **20** Āzhima sewak'au b'ud'eba mawũā jirpanape wua granatera wēāsida, mobe wua izhid'eta jūbid'ape edesid'a cruzde k'achid'aita.

Cruzde k'achi beud'a Jesús

(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-30)

21 Mañe Cirene pūwurud'ebemata Simóna Alejandroba, Rufoba āzhi zezeta meā b'ad'ata taid'e zaread'e ataubisid'a Jesúsba cruz a wāta.

22 Aramañe Jesús edesid'a Gólgota abadaid'u, mañ bed'eabara jara krīña b'ua Buru B'uwuruta. **23** Vino oregueata mirraed'a poera diasid'a puata nag'adrumarēā, mawũāmina Jesúsbara do ēbasia. **24** Cruzde k'achid'ape soldaorābara izha jū b'ad'ara āzhirāīnu drasid'a, mañnerā sāwūā drad'aid'ebemata osid'a k'awuad'aita sāñta edeita ab'a ab'auba.

25 Diaped'a a las nueve nūmasia Jesús cruzde k'achisid'ad'era. **26** K'ārēā bead'aita b'u jirab'uta mawũā b'asia: REY JUDÍORĀNEĀ. **27** Izhi bawara nezrugamiārā ūme cruzde k'achisid'a, ab'a juwua araare, ab'a juwua āk'aare. **28** Aramañe arimañ berab'arisia zhi b'umata mawũā b'uta: K'azhirua omiāne edasid'a k'azhirua omiārā bawara. **29** Arak'aita berab'aribudabara ijura jarabudata āzhira ojġawe mawũāsida: ¡Ūkua! Bwara Daizeze dera āripe ewari ūbead'e wakusa pārāīta jarasi baera, **30** buzhikusa ēdrurua, ud'ub'aedua cruzdebara.

31 Aramañ kīrāk'a sacerdoterā nok'orābara, ūrāg'a Moisésde jarabadabara āzhima sewak'au b'ud'eba āzhirāīnu mawũāsida:

Awururã k'arebape izhikusara zhi k'areba b'e eã. **32** Zhãrã Ëdrubita Rey Israeld'eburu ud'ub'aeibara cruzd'ebara, mawũãrã dazhirãbara maũta údud'ape ijãnaña izhid'ebemata.

Aramaũne izhi bawara cruzd'e k'achi jirapanubid'a ijura jarasid'a.

33 Ëmatipauba drua jõma pãrĩgusia a las tres bayeed'a.

34 A las tres Jesúsbara nemi jĩgua mawũãsia: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? Maũ bed'eabara mawũãsia: Mũ Zhibari, mũ Zhibari, ¿mũrã k'ãrẽã kenab'ariburu?

35 Ëkuru mama k'ob'ebara maũta ùrĩnape mawũãsid'a: Naũbara trũ k'ob'ua Elíata.

36 Aramaũne ab'a wãebape esponjata vino oreguead'e sõmbera edape bakurud'e tãjũpe domarẽã diaburuata mawũãsia: Idaribiudua, akud'aya Elía zeĩ k'awuaita ud'ub'aebid'e.

37 Maũne Jesús k'ãbãẽã b'iape beusia. **38** Maũ daucha Daizeze ded'a wua eub'ari jirab'uta dra k'õã totosia ùtuba ed'aa. **39** Soldaorã nok'ota Jesús k'ĩrãbita k'ob'uba mawũã k'ãbãẽã b'iape beuburuata ùdui mawũãsia: Wãrãne ùmakĩrã naũ Daizeze Warra basia.

40 Wũerãrãsid'a ùkuru duanasia wawarauba aku b'eta. Maũrãnebema duanasia María Magdalenata, dewarabema María zhi wau tããbema Jacoboba, Joséba ãzhi papata b'asia, dewara b'asia Salométa. **41** Maũrãbara Jesús Galilead'e b'asid'era pẽwã b'eba arib'ae b'esia. Dewara bio duanasia izhi bawara wãrĩzekuad'ata Jerusalén puwũrued'a.

Jesús wuag'ad'apead'a

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

42 Keubod'od'era arib'ae jirpanasia nrũẽma sãbadod'e ãnaũbada ewari baera. **43** Mawũẽ José Arimatea puwũrud'ebemata, nok'orã wag'aurãnebemaba Daizezeta Nok'od'ebemata jũã b'ad'ata zepe wãnigua ed'a wãsia Pilatoma. Mobe wid'isia Jesús k'akuata. **44** Mawũẽ Pilatobara krĩchasia sãwũã mawũã ñnabasia beuta. Maũneba soldaorã nok'ota trũpe wid'isia ya beusi k'awuaita. **45** Mawũẽ soldaorã nok'obara beusita jaraburuaba Jesús k'akuara diasia Joséa. **46** Mawũẽ Josébara burub'ata edape cruzd'ebara Jesús ãĩ edape burasia burub'aba, mobe ed'a tab'usia peñata zob'ea k'orubid'a maẽ.

Mobe mong'ara zromaba tapabigasia maũ zob'ead'e ed'a wābarira. **47** Maũta María Magdalenaba, dewarabema María José papaba akũ k'opanasia sãma kenab'aribũdata.

Jesús beud'ata piradrũd'a

(Mateo 28:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

16 **1** Sábado ẽnaũbada ewarita berab'aribũrud'era, María Magdalenaba, dewarabema María Jacobo papaba, dewara Saloméba kerata edasid'a wānaĩta Jesús k'akuata tũã od'aita. **2** Diaped'a semana ewarita nabemane domingod'e Jesús wuag'ad'apead'aid'u zesid'a ũmadau ũtu zebũrud'e. **3** Maũnerã āzhirãĩnu mawũasid'a: ¿Mong'ara k'aiba ãña Ƴratũ ded'ekaipe peña zob'ead'e ed'a wābari maẽ k'ob'ũra?

4 Mawũamina akũbũdad'era mong'ara ãña Ƴratũ k'ob'ũta ũdusid'a jipad'e zhi zromata. **5** Mawũẽ peña zob'ead'e ed'a wābũdad'era, juwua araare kũrãta jewed'a b'ũta ũdusid'a, wua torrota eid'u ānab'ari jũ b'asia. Wũērãrã perasid'a. **6** Mawũẽ maũbara mawũasia: Perarãũdua, marãbara jũru panũã Jesús Nazared'ebema cruzd'e k'achid'apead'ata. Beud'ata piradrũsia, nama ne ẽã. Akaudua izhi tab'ũd'apead'ata. **7** Wãũdua, mobe izha jũrũkuad'aa, Pedroa jaraudua izhira marã na Galilead'a wãta. Maĩnu ũdud'aya izha marãã jarad'a kĩrãk'a.

8 Peña zob'eata nũmũ maẽbara wũērãrã wãẽbasid'a ure perabũdaba. Mawũẽ miõã miã k'ãrẽta jarad'a ẽbasia peraba.

Jesús zhi ũdubid'a María Magdalena

(Juan 20:11-18)

9 Jesús beud'ata diaped'a piradrũbũrũra semana ewarita nabemata domingod'era naara zhi ũdubisia María Magdalena, maũ wũērãnebara jũrekua bazhia jai siete.

10 Maũ wũērã wãpe maũta jarasia Jesús bawara b'ead'aa, āzhira sopua b'eba jẽga duanasia. **11** Maũrãbara Jesús zok'ai b'ũta ũrĩbũdara, maũ wũērãba ũdud'ara iĩjãna ẽbasia.

Jesús zhi ũdubid'a izha jũrũkuad'ata ũmeã

(Lucas 24:13-35)

12 Maũ tẽã Jesús zhi ũdubisia izha jũrũkuad'ata ũmeã, maũrã od'e tebasid'a. **13** Āzhira wãnape dewaurãã maũta jarasid'a. Mawũamina miã maũrãba jarabũdasid'a iĩjãna ẽbasia.

Jesúsba jarad'a izha jurukwad'aba k'ārē od'aita
(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-44; Juan 20:19-23)

14 Nūmape izha jurukwad'ata oncea Jesús zhi ūdubisia āzhi jewed'a nek'o k'ob'ed'e. Mobe ijā ēbaita sota zarea b'ed'eba kēākuasia ijāna ēāba zhi ūdud'apead'aba jarabudata beud'ata piradrud'ata. **15** Mobe mawūāsia: Ējūā jōmaū maē wāūdua, aramaūne bed'ea biata mūnebemata jōmaūā jaraudua. **16** Mūnebemata ijāpe buru k'oeburura ēdrūya, mawūāmina zhi ijā ēārā aduaya. **17** Mūnebemata ijā b'ebara ūdud'ak'ata bio od'aya: Mū trūneba jaita āi jurekuad'aya, bed'ead'aya bed'eata zhiwid'ita. **18** K'awua ēāne dāmata tābudasid'a, neārāta dobibudasid'a maūbara nene ēbaya. K'ayarā ūrū juwuata b'ubudad'era b'ekuaya.

Jesús wāna ūtaa
(Lucas 24:50-53)

19 Nok'o Jesús ma bed'eaburud'era Daizezebara ūtaa edesia, aramaūne Nok'ota b'aita jewed'asia Daizeze juwua araare. **20** Izha jurukwad'ara wānape izhid'ebemata jarasid'a baridu maē. Nok'o Jesúsbara āzhira k'areba nūmūneba bed'eara wārāta jara panūta k'awuabiga nūmasia ūdud'ak'ata obiga nūmūneba. Amén.